

Bakalářská práce

Ochrana vybraných ohrožených druhů ptáků v České republice

Studijní program:

B0114A300075 Přírodopis se zaměřením na vzdělávání

Studijní obory:

Přírodopis se zaměřením na vzdělávání
Matematika se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Eliška Kokrmentová

Vedoucí práce:

RNDr. Adéla Hartlová, Ph.D.
Katedra biologie

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Ochrana vybraných ohrožených druhů ptáků v České republice

<i>Jméno a příjmení:</i>	Eliška Kokrmentová
<i>Osobní číslo:</i>	P20000392
<i>Studijní program:</i>	B0114A300075 Přírodopis se zaměřením na vzdělávání
<i>Specializace:</i>	Přírodopis se zaměřením na vzdělávání Matematika se zaměřením na vzdělávání
<i>Zadávací katedra:</i>	Katedra chemie
<i>Akademický rok:</i>	2022/2023

Zásady pro vypracování:

1. Vypracujte rešerši o záchranných stanicích působících na území České republiky
2. Na základě výzkumu provedeného v záchranných stanicích vytipujte pět nejčastěji se vyskytujících druhů ptáků v těchto stanicích
3. Charakterizujte vytipované druhy ohrožených ptáků se zaměřením na ohrožení těchto ptáků
4. Sepište nejčastější důvody pobytu těchto ptáků v záchranných stanicích
5. Popište proces rekonvalescence těchto druhů ptáků a možnosti jejich následného vypuštění zpět do volné přírody
6. Vytvořte informační materiál zaměřený na ochranu sledovaných druhů ptáků

Rozsah grafických prací: dle potřeby dokumentace
Rozsah pracovní zprávy: 40 až 50 normostran
Forma zpracování práce: tištěná/elektronická
Jazyk práce: čeština

Seznam odborné literatury:

1. ANDĚRA, Miloš. Atlas fauny České republiky. Ilustroval Jan SOVÁK. Praha: Academia, 2018, 664 s. Atlas. ISBN 978-80-200-2756-6
2. KOLIBÁČ, Jiří, Karel HUDEC, Zdeněk LAŠTŮVKA a Milan PEŇÁZ. Příroda České republiky: průvodce faunou. Druhé, upravené a doplněné vydání. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-2993-5.
3. HORA Jan, KUČERA Zdeněk, NĚMEC Michal a VOJTĚCHOVSKÁ Eva. Příroda. Monitoring druhů přílohy i směrnice o ptácích a ptačích oblastí v letech 2011-2013. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, [2009]-. ISBN 978-80-88076-84-1. ISSN 1211-3603
4. CHOBOT Karel a NĚMEC Michal. Příroda. Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, [2009]-. ISBN 978-80-88076-46-9. ISSN 1211-3603

Vedoucí práce: RNDr. Adéla Hartlová, Ph.D.
Katedra biologie

Datum zadání práce: 10. října 2022
Předpokládaný termín odevzdání: 22. května 2023

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

prof. Ing. Josef Šedlbauer, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 20. října 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Poděkování

Ráda bych poděkovala RNDr. Adéle Hartlové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za její čas, cenné poznámky a připomínky.

Mé poděkování patří též Ing. Ivaně Hancvenclové za spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou a teoretickou část práce společně s organizací ČSOP, která mi poskytla data z centrální evidence přijatých živočichů Národní sítě záchranných stanic.

V neposlední řadě patří obrovské poděkování blízkým a rodině, bez jejichž pomoci a podpory bych tuto práci nemohla dokončit.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá ochranou vybraných ohrožených druhů ptáků v České republice se zaměřením na činnost záchranných stanic. Výzkum se specializuje na důvod příjmu a důvod vyřazení vybraných druhů v záchranných stanicích. Průzkum je postaven na datech z centrální evidence přijatých živočichů Národní sítě záchranných stanic, kterou poskytl organizace Českého svazu ochránců přírody.

Klíčová slova

ptáci, dravci, záchranné stanice, ochrana, Český svaz ochránců přírody, Národní síť záchranných stanic

Annotation

The bachelor thesis deals with the protection of selected endangered species of birds in the Czech Republic with a focus on the activities of rescue stations. The research specializes in the reason for admission and the reason for discarding selected species in rescue stations. The research is based on data from the central register of admitted animals of the National Network of Wild Animal Rescue Stations, which was provided by the organization of the Czech Union for Nature Conservation.

Keywords

birds, birds of prey, rescue stations, protection, Czech Union for Nature Conservation, National Network of Wild Animal Rescue Stations

Obsah

Úvod.....	16
1 Ochrana biodiverzity.....	18
1.1 Členství ČR v mezinárodních organizacích a mezinárodních úmluvách o ochraně ohrožených druhů	18
1.1.1 IUCN.....	19
1.1.2 CITES	19
1.1.3 Natura 2000.....	20
1.2 Historie ochrany přírody v ČR.....	21
1.3 Ochrana přírody České republiky v současnosti.....	22
1.4 Územní ochrana přírody a krajiny České republiky	23
1.5 Druhá ochrana v České republice	25
1.6 Zvláště chránění živočichové.....	25
1.6.1 Ochrana ohrožených druhů živočichů ex situ a in situ	26
1.6.2 Záchranné programy	26
1.6.3 Červený seznam ohrožených druhů ČR.....	27
2 Záchranné stanice	29
2.1 Historie záchranných stanic	29
2.2 Záchranné stanice – současnost	30
2.3 Organizace	30
2.3.1 ČSOP – Český svaz ochránců přírody	31
2.3.2 NSZS – Národní síť záchranných stanic.....	31

2.4	Legislativa v souladu se záchrannými stanicemi	32
2.5	Financování záchranných stanic	33
2.6	Možnosti veřejnosti pomoci záchranným stanicím	34
2.7	Činnost záchranných stanic	35
2.7.1	Zranění živočichové.....	35
2.7.2	Odchov mláďat	36
2.7.3	Trvale handicapovaná zvířata	36
2.7.4	Výchovná činnost	36
2.7.5	Projekty na ochranu přírody	37
3	Charakteristika vybraných dravců	38
3.1	Krahujec obecný (<i>Accipiter nisus</i>).....	38
3.2	Jestřáb lesní (<i>Accipiter gentilis</i>).....	40
3.3	Moták pochop (<i>Circus aeruginosus</i>)	43
3.4	Sokol stěhovavý (<i>Falco peregrinus</i>).....	44
3.5	Luňák červený (<i>Milvus milvus</i>).....	47
3.6	Orel mořský (<i>Haliaeetus albicilla</i>).....	48
4	Vlastní práce	51
4.1	Metodologie	51
4.1.1	Osobní návštěva záchranné stanice Archa v Liberci	51
4.1.2	Primární zpracování dat	52
4.1.3	Sekundární zpracování dat.....	52
4.1.4	Tvorba informačního materiálu pro veřejnost	53

4.2 Souhrnné výsledky výzkumné práce	53
4.2.1 Celkové počty dravců přijatých do ZS v letech 2017–2022	53
4.2.2 Počet jedinců zvláště ohrožených druhů přijatých do ZS v letech 2017–2022	55
4.2.3 Příjem šesti nejčastěji přijímaných druhů v jednotlivých obdobích	58
4.2.4 Důvod příjmu jednotlivých druhů do ZS a způsob rekonvalescence při jednotlivých obtížích.....	59
4.3 Důvod příjmu a vyřazení vybraných druhů dravců	63
4.3.1 Důvod příjmu a vyřazení krahujce obecného v letech 2017–2022.....	63
4.3.2 Důvod příjmu a vyřazení jestřába lesního v letech 2017–2022.....	66
4.3.3 Důvod příjmu a vyřazení motáka pochopa v letech 2017–2022	69
4.3.4 Důvod příjmu a vyřazení sokola stěhovavého v letech 2017–2022	71
4.3.5 Důvod příjmu a vyřazení luňáka červeného v letech 2017–2022.....	73
4.3.6 Důvod příjmu a vyřazení orla mořského v letech 2017–2022.....	75
4.4 Diskuse.....	78
5 Závěr	80
6 Seznam použitých informačních zdrojů	82
7 Přílohy.....	91

Seznam tabulek

Tabulka 1: Velikost plochy zvláště chráněných území dle www.nature.cz (2023).....	24
Tabulka 2: Charakteristika kategorií IUCN Červeného seznamu dle Němce a Chobota (2017).....	28
Tabulka 3: Celkový počet přijatých dravců v letech 2017–2022	53
Tabulka 4: Počet jedinců zvláště ohrožených druhů přijatých do ZS v letech 2017–2022	55
Tabulka 5: Druhové zastoupení ZOD v letech 2017–2022	56
Tabulka 6: Příjem šesti nejčastěji přijímaných druhů v jednotlivých obdobích.....	59
Tabulka 7: Počty příjmů krahujce obecného v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022	65
Tabulka 8: Nejčastější příčiny příjmu krahujce obecného.....	65
Tabulka 9: Počty krahujce obecného v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022	66
Tabulka 10: Počty příjmů jestřába lesního v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022	67
Tabulka 11: Nejčastější příčiny příjmu jestřába lesního.....	68
Tabulka 12: Počty jestřába lesního v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022	68
Tabulka 13: Počty příjmů motáka pochopa v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022	70
Tabulka 14: Nejčastější příčiny příjmu motáka pochopa	70

Tabulka 15: Počty motáka pochopa v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022	71
Tabulka 16: Počty příjmů sokola stěhovavého v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022	72
Tabulka 17: Nejčastější příčiny příjmu sokola stěhovavého	72
Tabulka 18: Počty sokola stěhovavého v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022	73
Tabulka 19: Počty příjmů luňáka červeného v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022	74
Tabulka 20: Nejčastější příčiny příjmu luňáka červeného.....	74
Tabulka 21: Počty luňáka červeného v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022	75
Tabulka 22: Počty příjmů orla mořského v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022	76
Tabulka 23: Nejčastější příčiny příjmu orla mořského.....	77
Tabulka 24: Počty orla mořského v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022	77
Tabulka 25: Počet přijatých dravců do ZS v letech 2008–2022	78

Seznam obrázků

Obrázek 1: Hnízdní rozšíření krahujce obecného v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)	40
Obrázek 2: Hnízdní rozšíření jestřába lesního v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)	42
Obrázek 3: Hnízdní rozšíření motáka pochopa v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)	44
Obrázek 4: Hnízdní rozšíření sokola stěhovavého v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)	46
Obrázek 5: Hnízdní rozšíření luňáka červeného v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)	48
Obrázek 6: Hnízdní rozšíření orla mořského v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)	50

Seznam grafů

Graf 1: Trend v počtu přijímaných dravců do ZS v letech 2017–2022	54
Graf 2: Trend v počtu přijatých ZOD do ZS v letech 2017–2022	58
Graf 3: Trend v počtu přijímaných dravců do ZS v letech 2008–2022	79

Seznam použitých zkratek a symbolů

AOPK	Agentura ochrany přírody a krajiny
CBD	Convention on Biological Diversity
CITES	The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
cm	centimetr
CMS	Convention on the Conservation of Migratory Species
CR	critically endangered
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSOP	Český svaz ochránců přírody
DD	data deficient
DDT	Dichlordifenyiltrichlorethan
EK	Evropská komise
EN	endangered
EU	Evropská unie
EVL	evropsky významné lokality
EW	extinct in the wild
EX	extinct
ha	hektar
CHKO	chráněná krajinná oblast
CHÚ	chráněná území
IUCN	International Union for Conservation of Nature
km/h	kilometr za hodinu
KO	kriticky ohrožený
LC	least concern

m n. m.	metrů nad mořem
MAN	Man in Biosphere
MŠANO	Ministerstvo školství a národní osvěty
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NE	not evaluated
NP	národní park
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
NSZS	Národní síť záchranných stanic
NT	near threatened
O	ohrožený
OC	obecně ohrožený
odst.	odstavec
OPŽP	Operační program životního prostředí
PO	ptačí oblasti
PP	přírodní památka
PR	přírodní rezervace
Sb.	Sbírka zákonů
SO	silně ohrožený
TIS	Svaz pro ochranu přírody a krajiny
tzv.	takzvaný
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation
ÚSES	Územní systém ekologické stability
VU	vulnerable
ZCHÚ	zvláště chráněná území
ZO	Základní organizace
ZOD	zvláště ohrožení dravci
ZS	záchranná stanice

Úvod

Ochrana druhů je v současném světě velmi důležitá. Působením lidské činnosti a postupným rozšiřováním lidské civilizace je ovlivňován život volně žijících zvířat. Některé druhy živočichů se těmto změnám dokáží snadno přizpůsobit, avšak pro jiné je to velká komplikace, jež může vést až k vymření samotného druhu.

Aby bylo možné těmto komplikacím předejít, byly založeny spolky a organizace zaměřující se na ochranu přírody a samotných druhů. V České republice (ČR) mezi tyto důležité organizace patří Národní síť záchranných stanic (NSZS), která se specializuje na pomoc trvale či dočasně handicapovaným živočichům s možností jejich opětovného návratu do volné přírody.

Jedním z mnoha řádů dostávajících se do záchranných stanic, je řád dravců ze třídy ptáků. Dravci jsou na území České republiky významní již od dob středověku, kdy byli využíváni šlechtou k lovu a sokolnickým účelům. České sokolnictví je velmi populární dodnes, což také potvrzuje zapsání do mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva v roce 2010.

Na druhou stranu se dravci stávají škodnou zvěří pro zemědělce a chovatele. To se stává příčinou nelegálního sestřelování a trávení. Mimo jiné na ně má velký vliv i výstavba měst a dopravní infrastruktury. Prvky kulturní krajiny jsou častou příčinou nálezů zraněných jedinců, kteří jsou poté převezeni do záchranných stanic. Ty poskytují odbornou pomoc při zranění, kvůli kterému by bez lékařského ošetření mohl dravec uhynout.

Hlavním cílem této práce je získání dat o příjmu zvláště ohrožených dravců podle zákona 114/1992 Sb. do záchranných stanic a následná analýza těchto dat zejména na základě důvodu příjmu a vyvození závěrů z celého výzkumu.

Původním úmyslem byla studie všech ohrožených druhů ptáků přijímaných do záchranných stanic. Pro vysoký příjem dravců a komplexnost práce bylo téma zúženo a zaměřeno pouze na řád dravců.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části je cílena na ochranu biodiverzity v České republice se zaměřením na zvláště ohrožené druhy. Je zde zmíněno členství ČR v mezinárodních organizacích a úmluvách o ochraně ohrožených druhů, historie ochrany a rozdělení druhové a územní ochrany v České republice. Druhá kapitola je orientována přímo na záchranné stanice a jejich činnost. V poslední části je charakterizováno šest vybraných zvláště ohrožených druhů dravců dle zákona 114/1992 Sb. z uskutečněného výzkumu.

Praktická část je rozčleněna na metodologii, vlastní práci a diskusi. Na úvod je popsán proces zpracování dat z centrální evidence živočichů přijatých Národní sítí záchranných stanic získané od Českého svazu ochránců přírody. Vlastní práce zahrnuje výsledky celého výzkumu. Z dat bylo vybráno šest druhů dravců charakterizovaných v teoretické části, jež byli následně detailně analyzováni. V závěrečné diskusi jsou porovnány výsledky z diplomové práce s názvem Časoprostorové souvislosti hlášení úhynu a zranění ptáků v záchranných stanicích ČR Bc. Davida Hromádka, na kterou tato práce částečně navazuje.

Součástí výzkumu byla návštěva záchranné stanice Archa v Liberci.

Jako příklad propagace tohoto problému veřejnosti byla vytvořena názorná ukázka informačního materiálu na ochranu sledovaných druhů ptáků (viz Příloha 1, Příloha 2).

1 Ochrana biodiverzity

Biodiverzita je termín používaný v oblastech ekologie a biologie, který popisuje rozmanitost a různorodost všech živých organismů na světě. V souvislosti s tímto termínem se vědecká společnost zabývá zejména úbytkem populací druhů vlivem lidské činnosti a důsledkům z toho plynoucích. Biodiverzita je rozdělována na tři úrovně: genetickou, druhovou a ekologickou.

Úrovně spolu velmi úzce souvisí a vzájemně se ovlivňují. Z důvodu nízkých populačních hodnot dochází ke křížení geneticky blízkých jedinců, což způsobuje nízkou variabilitu genetické informace, čímž se znesnadňuje možnost lépe se adaptovat na nepříznivé změny podmínek. Tento jev zapříčiní postupné vymírání druhů a ztrátu druhové diverzity. Následkem může být narušení potravního řetězce nebo vztahů v ekosystému (Campbell a Reece 2006).

1.1 Členství ČR v mezinárodních organizacích a mezinárodních úmluvách o ochraně ohrožených druhů

Česká republika je členem mnoha mezinárodních organizací zabývajících se ochranou biodiverzity světa. Mezi vládní organizace patří především Evropská unie (EU), Rada Evropy (Council of Europe), mezivládní program Člověk a biosféra (MAN – Man and Biosphere) a také geoparky UNESCO. Mezinárodní nevládní organizace jsou Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN – International Union for Conservation of Nature), Federace EUROPARC (EUROPARC Federation), Světový fond na ochranu přírody (World Wide Fund for Nature) a další (Polášková 2011; www.nature.cz 2023a). Stejně tak je ČR smluvní stranou v mezinárodních úmluvách a dohodách jako Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD – Convention on Biological Diversity), Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, též Bonnská smlouva (CMS – Convention on the Conservation of Migratory Species) nebo Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy (CITES – The Convention on International

Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) (Polášková 2011; www.nature.cz 2023b).

1.1.1 IUCN

Mezinárodní svaz ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature) je mezinárodní organizace, jež poskytuje znalosti a vynakládá prostředky k tomu, aby podporovala strategie států, institucí a nevládních organizací pro zachování a obnovu druhů a ekosystémů (www.iucn.org 2023). Důležitou součástí je vydávání Červených seznamů ohrožených druhů světa, které poskytují informace o rozsahu a velikosti populace, stanovišti, ekologii, hrozbách a dalších informací živočichů, hub a rostlin ohrožených vyhynutím (www.iucnredlist.org 2022e).

Tato organizace byla založena již v roce 1948. Sdružuje přes 1 400 členských organizací ze 170 zemí světa. Od roku 1958 se do IUCN přidávaly pouze některé organizace České republiky a až v roce 2000 bylo schváleno státní členství ČR (www.mzp.cz 2016).

1.1.2 CITES

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (anglicky The Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora – zkráceně CITES) je dohoda regulující mezinárodní obchod s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Fobar 2019). Cílem je omezit obchodování s ohroženými druhy a chránit je tak proti extrémnímu snížení populace nebo úplnému vyhubení (www.mzp.cz 2020). Tato dohoda byla zavedena na základě rozhodnutí IUCN (Mezinárodní svaz ochrany přírody) a vyšla v platnost 1. července 1975. K roku 2023 CITES sdružuje 184 států (jinak také smluvní strany). Všechny smluvní strany se dobrovolně zavazují k dodržování úmluvy a zavedení vnitrostátních právních předpisů určených k regulaci komerčních procesů s druhy určenými přílohami CITES (www.cites.org 2023). Česká republika se k tomuto společenství připojila 1. 1. 1993 (dříve jako ČSFR 28. 5. 1992) (www.mzp.cz 2020).

1.1.3 Natura 2000

Natura 2000 je soustava významných chráněných území se stanoveným stupněm ochrany, kterou podle jednotných pravidel vytvářejí všechny státy Evropské unie. Tato soustava napomáhá k dlouhodobému udržení přirozené biodiverzity, jež je v mnoha případech poškozena lidskou činností (www.nature.cz 2023c).

Její vznik a princip vyplývá ze směrnic Evropské unie, a to konkrétně ze směrnice č. 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků (tzv. směrnice o ptácích) a směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (tzv. směrnice o stanovištích) (Polášková 2011).

V České republice se k roku 2023 nachází 1 112 takových teritorií zabírající přibližně 10 % území ČR (795 640 ha) a 41 ptačích oblastí vymezující necelých 9 % plochy ČR (703 437 ha). Společně s významnými lokalitami tvoří 14 % území ČR (na některých místech se oblasti překrývají) o ploše 1 115 358 ha (www.mzp.cz 2023c). Mohou se také lišit od chráněných oblastí jako národní parky, chráněná území a dalších částí určených vládou České republiky. Nejedná se totiž o území posuzovaná na evropské úrovni, ale pouze na úrovni republikové (www.mzp.cz 2023d).

Směrnice o stanovištích definuje druhy a stanoviště, pro něž se vyhlášují evropsky významné lokality (www.nature.cz 2023c). Vyhlásování lokalit podléhá zákonům o ochraně přírody dané země, ale zároveň musí být schválena Evropskou komisí (EK) (Polášková 2011). Seznam lokalit je shrnut do tzv. národního seznamu a publikován v podobě nařízení pod č. 318/2013 Sb., jež je schvalováno vládou (www.mzp.cz 2023c).

Směrnice o ptácích naproti tomu definuje ptačí druhy, pro něž se vyhlášují ptačí oblasti (www.nature.cz 2023c), které v České republice byly vyhlášeny v letech 2004, 2005, 2007 a 2009. Jako poslední bylo přidáno teritorium s výskytem orla královského v roce 2019 (www.mzp.cz 2023c). Každý členský stát EU tuto směrnici naplňuje samostatně bez přičinění EK (Polášková 2011).

1.2 Historie ochrany přírody v ČR

Ochrana přírody v dnešním slova smyslu byla zavedena teprve v průběhu 19. a 20. století, kdy se lidé začali více věnovat ochraně přírody pro zachování přírodní diverzity. Historicky je možné zákony týkající se ochrany přírody datovat až do období středověku, ve kterém sloužily náboženským nebo majetkovým záměrům. Jednalo se ovšem spíše o zájmy šlechticů přivlastnit si lovecké revíry než o vědomou ochranu druhů (Polášková 2011).

První dochovaná zmínka zavedeného opatření na území České republiky byla Statuta Konrádova z roku 1189 pojmenovaná po jejím zakladateli knížeti Otovi Konrádovi (Machar a Drobilová 2012). V roce 1355 král Karel IV. vydal v kodexu Majestas Carolina přísná pravidla pro poškozování královských lesů pod hrozbou trestu. O necelých sto let později jeho syn Zikmund Lucemburský vydal roku 1436 dekret o ochraně zvěře v královských lesích v Čechách (Polášková 2011).

Počátky uvědomělého působení v 18. a 19. století vycházely zejména z estetického a kulturního hlediska, kdy byly zachovány především mimořádné přírodní jevy jako jsou například památné stromy či neobvyklé skalní útvary (Strejček et al. 1983). V roce 1819 byl Alexandrem von Humboldem stanoven pro tyto jevy termín přírodní památka („Monument de la Nature“) (Polášková 2011).

Ochrana jednotlivých památek však nemohla stačit, proto byla zakládána chráněná území. Vše bylo již organizováno z vědeckých důvodů (Strejček et al. 1983). Dne 28. 8. 1837 byla vyhlášena písemným příkazem ochrana pralesní části panství hraběte Jiřího Augustina Languetala-Buguoya, která se tak stala první chráněnou oblastí v ČR. Jedná se o dnešní přírodní rezervace Žofínský prales a Hojná voda. O dvacet let později byla založena přírodní rezervace Boubínský Prales (1858) následovaná dalšími rezervacemi, například Černínská obora (1880), Buky u Vysokého Chvojna (1884) a Vrkoč (1895).

Většinu těchto rezervací založili jednotlivci z řad šlechticů, nebo se o prosazení postarali vzdělanci usilující o zachování biodiverzity. Teprve na přelomu 19. a 20. století se do

těchto akcí angažovaly přírodovědné spolky, sdružení a kluby. Mezi tyto aktéry patřil například Přírodovědný sbor Národního muzea v Praze, tzv. okrašlovací spolky nebo Klub českých turistů. V tomto období se začala měnit celková mentalita a vztah k přírodě. Bylo zřejmé, že jednotlivci a spolky již na tyto úkony sami nestačí a je potřeba zavést komplexnější ochranu přírody prostřednictvím státních orgánů (Strejček et al. 1983; Polášková 2011).

První návrhy zákonů o celkové ochraně přírody se vyvíjely již od vzniku Československé republiky v roce 1918 (Polášková 2011). V roce 1922 navrhl poslanec Národního shromáždění J. V. Stejskal spolu s dalšími 22 poslanci zákon na ochranu přírodních památek, který byl následně nahrazen kvalitnějším konceptem Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO). V čele tohoto jednání stál historik J. Emler a Jan S. Procházka. V roce 1924 ministerský rada Jan Dvořák předložil návrh zákona na ochranu přírodních památek, jenž byl o sedm let později rozšířen na zákon na ochranu památek přírodních, historických a uměleckých. V letech 1934, 1945 a 1946 byly navrženy již velmi propracované legislativy ochrany přírody. Všechny tyto plány se setkaly s neúspěchem. Jednání byla buď pozastavena, nebo zcela zamítnuta (Pešout 2022). Jediným pokrokem v této oblasti bylo navýšení počtu přírodních rezervací na celkový počet 136 do roku 1938 (Polášková 2011). Až v roce 1956 vstoupil v platnost první český zákon o státní ochraně přírody č. 40/1956 Sb., jehož hlavním prosazovatelem byl Jaroslav Veselý. Tento zákon platil až do roku 1992, kdy byl nahrazen zákonem České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (Machar a Drobilová 2012).

1.3 Ochrana přírody České republiky v současnosti

Obecná ochrana přírody a krajiny je zajišťována prostřednictvím zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (www.mzp.cz 2023e). Obecná ochrana popisuje, jak by stát, právnické a fyzické osoby měly pečovat o volně žijící živočichy, rostliny a neživé části přírody jako jsou nerosty, horniny, geologické nálezy a paleontologické celky. Dále

určuje, jak by měly pečovat o ekologické systémy a krajinné celky, zahrnující také péči o vzhled a přístupnost krajiny. Vše s cílem vytvořit v České republice soustavu Natura 2000 v souladu s právem Evropských společenství (zákon č. 114/1992 Sb. 1992). Obecná ochrana přírody a krajiny je rozdělena do tří celků, které se nazývají obecná ochrana územní, obecná ochrana druhová a obecná ochrana neživé části přírody a krajiny (www.mzp.cz 2023e).

1.4 Územní ochrana přírody a krajiny České republiky

Územní ochrana slouží k zachování biodiverzity v krajině a také jako prostředek k ochraně chráněných druhů. Ve většině případů je velmi obtížné umožnit ochranu pouze jednoho určitého druhu, jelikož na to nejsou vyhrazeny dostatečné finanční prostředky. Je mnohem účinnější určit celé oblasti, které se stanou cílem ochrany. V určené oblasti je možné chránit celá společenstva druhů a zachovat tak biodiverzitu krajiny. Každé chráněné území by mělo spadat do nejméně jedné z dále uvedených kategorií. Do těchto skupin patří lokality s bohatou druhovou různorodostí (tzv. diversity hotspots), místa s unikátní flórou a faunou (endemité) nebo podle míry ohrožení vyhynutím (kvůli porušení přirozeného prostředí ohrožených druhů) (Townsend et al. 2010).

V České republice je územní ochrana rozdělena na dvě skupiny, na **územní ochranu obecnou a zvláště chráněná území (ZCHÚ)**. Na obecné úrovni se rozlišují podpůrné krajinoformující programy, významné krajinné prvky nebo Územní systémy ekologické stability (ÚSES). Hlavním cílem Územních systémů ekologické stability je udržení rovnováhy krajiny. Toho lze dosáhnout tím, že se spojí původní, nebo přírodě blízké ekosystémy. Hlavním ohniskem jsou biocentra – tedy oblasti přírodní krajiny uchovávající určitý typ ekosystému, které jsou propojeny migračními pásy, tzv. biokoridory. Speciálním útvarem je přechodně chráněná plocha vyznačující se dočasným výskytem významných rostlin, živočichů, nerostů nebo paleontologických nálezů. Mezi tento útvar patří hlavně hnízdiště migrujících ptáků (Čihař 2002).

Přísnější režim ochrany určitých významných a jedinečných oblastí na vymezeném území se definuje jako zvláště chráněné území (zákon č. 114/1992 Sb. 1992). Rozděluje se do šesti kategorií, které jsou definovány zákonem o ochraně přírody a krajiny, a jež je možno neoficiálně rozdělit na území velkoplošná a území maloplošná (viz Tabulka 1) (Čihař 2002).

Tabulka 1: Velikost plochy zvláště chráněných území dle www.nature.cz (2023)

Typ územní ochrany	Kategorie chráněného území (CHÚ)	Počet v ČR	Výměra v ČR (ha)
Velkoplošná ZCHÚ	Národní parky (NP)	4	119 018
	Chráněné krajinné oblasti (CHKO)	26	1 138 184
Maloplošná ZCHÚ	Národní přírodní rezervace (NPR)	110	30 440
	Národní přírodní památky (NPP)	126	8 274
	Přírodní rezervace (PR)	818	43 499
	Přírodní památky (PP)	1 589	33 645
Natura 2000	Ptačí oblasti (PO)	41	703 437
	Evropsky významné lokality (EVL)	1 112	795 640

Jako velkoplošná ZCHÚ jsou zařazovány národní parky a chráněné krajinné oblasti (Čihař 2002). Na území České republiky se nachází celkem 4 národní parky (NP) – NP Šumava, NP Podyjí, Krkonošský NP a NP České Švýcarsko (Polášková 2011), mezi něž by se měl v blízké budoucnosti připojit i NP Křivoklátsko (www.mzp.cz 2022). Chráněné krajinné oblasti zabírají největší územní plochu ČR. Konkrétně je zde 26 CHKO.

Do maloplošných území jsou řazeny Národní přírodní rezervace (NPR), Národní přírodní památky (NPP), Přírodní rezervace (PR) a Přírodní památky (PP). Do významných přírodních lokalit jsou také zahrnuty oblasti soustavy Natura 2000.

Správa a péče vybraných lokalit je rozdělena mezi několik orgánů ochrany přírody, mezi které hlavně patří **Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR)** (www.nature.cz 2023c). AOPK ČR je státní instituce, zabývající se nejen praktickou péčí o přírodu a krajinu, ale také odborným poradenstvím v této sféře. Hlavním posláním je správa chráněných území a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Jako další příklady činností je možné uvést zajišťování osvěty veřejnosti, poskytování finanční náhrady za ztížení zemědělské a lesnické činnosti, podpora státní správy ochrany přírody a další činnosti pověřené Ministerstvem životního prostředí (MŽP) (www.nature.cz 2023d).

1.5 Druhová ochrana v České republice

Druhová ochrana je členěna podle stupně ohrožení druhů v České republice na obecnou ochranu druhů, zvláštní druhovou ochranu (www.mzp.cz 2023f) a ochranu druhů podle mezinárodních úmluv (CITES) (www.kr-stredocesky.cz 2014). Podle těchto ustanovení jsou všechny druhy rostlin a živočichů chráněny před činnostmi lidské společnosti, které by mohly vést k degeneraci nebo postupnému vyhynutí a tím k narušení ekosystému (zákon č. 114/1992 Sb. 1992). Součástí je také omezení rozšiřování nepůvodních druhů na území ČR (www.nature.cz 2023e), záměrného křížení a rozšiřování těchto kříženců (Čihař 2002). Speciálně je zde také zahrnuta ochrana ze směrnice Rady č. 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků („směrnice o ptácích“) (www.mzp.cz 2023f).

1.6 Zvláště chránění živočichové

Zvláštní druhová ochrana se zaměřuje na ochranu vzácných druhů rostlin a živočichů, kteří jsou ohroženi postupným vymíráním z důvodu nepříznivých podmínek v jejich

ekosystému, nebo jsou vědecky či kulturně významní (www.mzp.cz 2023g). Dlouhodobým úbytkem populace jim hrozí až úplné vyhynutí. Aby se této krizové situaci předešlo, tak byla zavedena přísnější opatření stanovená zákonnými podmínkami ochrany zákona č. 114/1992 Sb. (www.kr-stredocesky.cz 2014). Do tohoto ustanovení spadají také mrtví jedinci, jejich části nebo výrobky vytvořené z těchto jedinců (zákon č. 114/1992 Sb. 1992). Jednotlivé druhy se dle míry ohrožení člení na kriticky ohrožené, silně ohrožené a ohrožené (Polášková 2011). K vyhlášce č. 395/1992 Sb. je připojena příloha II – Seznam zvláště chráněných rostlin a příloha III – Seznam zvláště chráněných živočichů a jejich rozdělení do jednotlivých kategorií (www.mzp.cz 2023g).

1.6.1 Ochrana ohrožených druhů živočichů ex situ a in situ

Ochrana ohrožených druhů ex situ popisuje procesy ochrany druhů mimo jejich přirozené prostředí a to zejména v účelových zařízeních. Do tohoto seznamu jsou zahrnuty zoologické zahrady, jejímž posláním je ekologická výchova, ochrana živočichů a udržení genofondu určitých druhů. Mimo jiné sem patří záchranné stanice pro volně žijící živočichy nebo genové banky uchovávající genetické informace jednotlivých druhů.

Ochrana ohrožených druhů in situ popisuje procesy ochrany druhů v jejich přirozeném prostředí. Jedná se o komplexní ochranu zahrnující ochranu biotopu, ve kterém se zvíře nachází, opatření k posílení populace, záchranné programy, záchranné přenosy (přesunutí ohrožených druhů na jiné místo v důsledku výstavby komunikací či sídlišť), reintrodukcí (návrat druhu do svého původního místa působení) společně s chovem v ex situ a následného vypuštění do volné přírody (Polášková 2011).

1.6.2 Záchranné programy

Záchranné programy jsou provozovány AOPK ČR pověřením Ministerstva životního prostředí. Programy se zaměřují na kriticky a silně ohrožené druhy živočichů a rostlin. Snaží se co nejefektivnějším způsobem napomoci opětovnému navýšení populace a tím eliminovat hrozbu úplného vyhynutí druhů na našem území (www.zachraneprogramy.cz

2023a). Rozdělují se na záchranné programy a programy péče zaměřené na živočichy, u kterých dochází ke konfliktům s lidskou činností, nebo mohou působit ekonomické škody (www.zachraneprogramy.cz 2023b). Mnohá opatření byla realizována již od 80. let 20. století, ještě před vznikem záchranných programů ukotvených zákonem č. 114/1992 Sb. Jednalo se například o reintrodukci orla mořského nebo rysa ostrovida (Polášková 2011). V současné době je v provozu šest záchranných programů a 3 programy péče (www.zachraneprogramy.cz 2023a).

1.6.3 Červený seznam ohrožených druhů ČR

Červené seznamy obsahují soupis živočichů, rostlin a hub, napomáhají k informování o stavu jednotlivých populací a poskytují konkrétní informace ke každému druhu, díky kterým je možné rychle vytvořit praktická opatření pro zachování biologické rozmanitosti a ochrany druhů. První červený seznam byl zveřejněn roku 1962 mezinárodní organizací IUCN. Od té doby je tento dokument neustále aktualizován světovými odborníky. K roku 2023 je na světovém Červeném seznamu přes 150 300 druhů. Mezi ně se řadí přibližně 42 100 zvláště chráněných druhů (tedy druhy hrozícím vyhynutím) (www.iucnredlist.org 2022e).

Oficiální seznam všech druhů na světě vydává IUCN. Každý stát také vydává své červené seznamy, ve kterých se nachází soupisy společenstev na území daného státu. Česká republika má Červené seznamy cévnatých rostlin, mechorostů, lišejníků, hub (makromycetů), bezobratlých a obratlovců. Na vytváření těchto seznamů se podílely odborné instituce ČR i nevládní organizace (www.portal.nature.cz 2023). Rozlišují se červené seznamy (Red Lists) obsahující výčet druhů rozdělených do jednotlivých kategorií podle stupně ohrožení a červené knihy (Red Books), které navíc obsahují další přidané údaje. Je možné do tohoto soupisu zahrnout také černé seznamy obsahující druhy již vyhynulé. V některých případech bývají součástí červených seznamů (Polášková 2011). Červené seznamy nejsou právně závazné a nejsou součástí legislativy (Plesník

et al. 2003). Podle IUCN jsou jednotlivé druhy rozděleny do níže uvedených devíti kategorií (viz Tabulka 2).

Tabulka 2: Charakteristika kategorií IUCN Červeného seznamu dle Němce a Chobota (2017)

Zkratka	Anglické pojmenování	České pojmenování	Popis
EX	extinct	vyhynulý nebo vyhubený	druh, u kterého vědecké průzkumy ukázaly, že se již v přírodě nevyskytuje jediný jedinec
EW	extinct in the wild	vyhynulý nebo vyhubený ve volné přírodě	druh, který ve volné přírodě neexistuje, ale je chován v lidské péči
CR	critically endangered	kriticky ohrožený	druh, který čelí extrémně vysokému riziku vymizení ve volné přírodě
EN	endangered	ohrožený	druh, který čelí velmi vysokému nebezpečí vyhynutí a možnosti stát se kriticky ohroženým druhem v blízké budoucnosti
VU	vulnerable	zranitelný	druh, který čelí vysokému nebezpečí vyhynutí ve střednědobé budoucnosti a může se stát ohroženým
NT	near threatened	téměř ohrožený	druh, který je nedaleko tomu dostat se do jedné z výše uvedených kategorií v blízké budoucnosti
LC	least concern	málo dotčený	druh, který je rozšířený a není považován ani za potenciálně ohrožený
DD	data deficient	druh, o němž jsou nedostatečné údaje	druh, u kterého chybí informace k vyhodnocení jeho stupně ohrožení
NE	not evaluated	nevyhodnocený	druh, který nebyl hodnocen

2 Záchranné stanice

Většina záchranných stanic (ZS) v České republice je součástí Národní sítě záchranných stanic (NSZS), organizace spadající pod Český svaz ochránců přírody (ČSOP) (www.zvirevnouzi.cz 2018b). Jejich hlavní funkcí je ochrana všech volně žijících živočichů, kteří jsou nějakým způsobem dočasně nebo trvale handicapovaní se snahou tyto jednotlivce opětovně navrátit do volné přírody.

Záchranné stanice jsou ukotveny v zákoně České národní rady o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. Podle tohoto zákona jsou definovány takto:

„Záchranná stanice je zařízení, které na konkrétně vymezeném území působnosti zajišťuje komplexní péči o všechny živočichy dočasně neschopné přežít ve volné přírodě s cílem navrátit je do přírody, živočichům trvale neschopným přežít ve volné přírodě poskytuje, je-li to vhodné a účelné vzhledem k jejich zdravotnímu stavu, odpovídající dlouhodobou péči, poskytuje informace o příčinách ohrožení a vhodných způsobech ochrany živočichů a může spolupracovat při provádění opatření k předcházení zraňování nebo úhynu živočichů“ (zákon č. 114/1992 §3 odst. 1 Sb. 1992).

Toto označení mohou využívat pouze ZS s platným povolením MŽP podle zákona č. 114/1992 §5 odst. 12, Sb. 1992 (zákon č. 114/1992 Sb. 1992). K roku 2023 je v seznamu záchranných stanic Ministerstva životního prostředí evidováno 47 zařízení. Do tohoto výčtu patří také 34 objektů pod správou NSZS, kterými se tato práce zabývá. V přílohách je přiložena tabulka s kompletním seznamem konkrétních záchranných stanic (viz Příloha 3, Příloha 4).

2.1 Historie záchranných stanic

V 70. letech 20. století poprvé vznikl nápad na vytvoření komplexní sítě stanic pro zraněné volně žijící živočichy. Tento návrh se prosazoval přednostně v ochranářských kruzích a u sokolníků. V roce 1977 poprvé zazněl přímý návrh na vytvoření zařízení

zaměřeného na záchranu handicapovaných živočichů (Stýblo a Orel 2013). Na tomto základě byla 28. října 1983 vybudována záchranná stanice v Bartošovicích, jež se tak stala celkově jednou z prvních institucí tohoto typu ve střední Evropě. Ke vzniku zařízení poskytlo prostředky především Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně, které se věnovalo obdobným záchrannářským činnostem již od roku 1775. Konkrétně se zaměřovalo na ochranu sov a dravců společně s několika občanskými sdruženími (Stýblo a Orel 2013).

Po úspěšném vzniku první záchranné stanice se na území ČR začaly vytvářet aparáty stejného charakteru v Praze, Chomutově a dalších oblastech. Ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody (ČSOP) tak mohla v roce 1997 vzniknout celorepubliková síť záchranných stanic sestavená v té době z devíti zařízení (Stýblo a Orel 2013). O rok později, tedy v roce 1998, vznikla samostatná organizace s názvem Národní síť záchranných stanic (www.zvirevnouzi.cz 2018b).

2.2 Záchranné stanice – současnost

V České republice se počet záchranných stanic od roku 1983 neustále navyšoval. K roku 2023 se na našem území nachází pod správou NSZS 34 institucí s tímto přízviskem, která pokrývají svojí plochou celou Českou republiku. Oblasti jednotlivých stanic na sebe navazují a nepřekrývají se. Každý objekt má na starosti své pole působnosti v různém rozsahu – nejméně však jednu obci s rozšířenou působností (www.zvirevnouzi.cz 2018b). Jedná se zejména o neziskové organizace (pobočné spolky Českého svazu ochránců přírody či obecně prospěšné spolky a další), příspěvkové organizace a jednu nadaci (www.zvirevnouzi.cz 2018a).

2.3 Organizace

Pro záchranné stanice by bylo velmi obtížné pracovat na vlastní náklady bez jakékoliv vnější pomoci. Z tohoto důvodu jsou ve většině případů pod správou nadřazené

organizace, která jim svými prostředky pomáhá v plnění povinností a financování všech výdajů. Mezi tyto organizace patří Národní síť záchranných stanic a Český svaz ochránců přírody.

2.3.1 ČSOP – Český svaz ochránců přírody

Český svaz ochránců přírody (používaná zkratka ČSOP) je enviromentální neziskový a nevládní spolek ochránců zaměřený na ochranu přírody krajiny České republiky (www.csop.cz 2009). Jeho posláním je ochrana a obnova přírodního dědictví, ekologická výchova a podpora trvale udržitelného života (www.csop.cz 2022). Tato instituce vznikla 11. září 1979. Po založení přišlo do organizace mnoho členů, kteří přešli ze zrušené TIS (www.csop.cz 2019) (TIS – Svaz pro ochranu přírody a krajiny – rozpuštěn 1979) (Zajoncová 2004). V současnosti má ČSOP přes 7 000 členů (www.csop.cz 2022).

ČSOP je strukturováno do tří celků, které je možné dále dělit do dílčích úseků. Základními jednotkami svazu jsou Základní organizace (ZO). Na území České republiky se nachází přibližně 350 subjektů s tímto označením. Sdružením několika ZO vznikají územní a zájmové složky spojující se na základě cílů a funkcí. Mezi zřizované územní složky patří také stanice pro handicapované živočichy ČSOP. Poslední strukturální jednotkou ČSOP jsou ústřední orgány Svazu (www.csop.cz 2017).

2.3.2 NSZS – Národní síť záchranných stanic

Národní síť záchranných stanic je organizace patřící pod správu ČSOP, jež sdružuje všechny smluvně zavázané subjekty zaměřené na nepřetržitou pomoc a péči handicapovaným volně žijícím zvířatům v celé České republice. Jedná se o celorepublikový záchranný systém sdružující k roku 2023 třicet čtyři objektů. NSZS byla založena v roce 1998 Českým svazem pro ochranu přírody (www.csop.cz 2016).

2.4 Legislativa v souladu se záchrannými stanicemi

Záchranné stanice, stejně jako jiné organizace, podléhají určité legislativě a musí dodržovat zákony dané státem. Zákony týkající se stanic ale v mnoha případech spíše stanicím škodí. Státní zastupitelé tyto zákony vytvořili bez odborného poradenství Národní sítě záchranných stanic, což do dnes vede ke komplikacím, které znesnadňují jejich práci (Stýblo a Orel 2013).

Záchranné stanice podléhají především správě Ministerstva životního prostředí. MŽP vydává povolení pro provoz, povolení pro změnu provozu nebo naprostého zrušení ZS. Dále poskytuje přehled ZS definovaných zákonem č. 114/1992 §3 odst. 1, Sb. z roku 1992. MŽP má povinnost tento seznam zpřístupňovat dálkově (zákon č. 114/1992 Sb. 1992), což umožňuje prostřednictvím oficiálních stránek Ministerstva životního prostředí České republiky. Všechny výše uvedené povinnosti získalo MŽP 1. 10. 2008, kdy přišla v platnost novela zákona o ochraně přírody a krajiny zákon č. 312/2008 Sb. (www.mzp.cz 2023a).

V žádosti o povolení k provozu ZS je nutnost navrhnou místa působení, adresu záchranné stanice a rozsah péče, kterou chce stanice poskytovat v souvislosti s jejím personálním, organizačním a technickým zajištěním. K povolení jsou přizvány také orgány ochrany zvířat, myslivosti a veterinární správy. MŽP si vyžádá jejich stanovisko, na jehož základě povolení záchranné stanici udělí či nikoliv (zákon č. 114/1992 Sb. 1992).

Jelikož stanice dočasně či trvale zadržují živočichy, tak je nutné dodržovat vyhlášku o držení živočichů dočasně nebo trvale neschopných přežít ve volné přírodě a o péči o tyto živočichy v záchranných stanicích – ve zkrácené verzi vyhláška o handicapovaných živočiších. Ta ustanovuje, jak by mělo být s handicapovanými živočichy neschopných v důsledku zranění, nemoci nebo jiných okolností dočasně nebo trvale přežít ve volné přírodě zacházeno a pečováno. Následně je zde definováno, v jakém stavu a za jakých podmínek může být zvíře vypuštěno zpět do volné přírody (vyhláška č. 316/2009 Sb. 2009).

Pro chov trvale handicapovaných zvířat byla vydána vyhláška č. 114/2010 Sb. – vyhláška o ochraně handicapovaných zvířat při chovu, která upravuje podmínky vybavení a minimální velikost prostor pro handicapovaná zvířata (vyhláška č. 114/2010 Sb. 2010).

Při jakékoliv manipulaci se zvířetem je nutné dodržovat zákon č. 246/1992 Sb. – zákon České národní rady na ochranu zvířat proti týrání. *„Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem“* (zákon č. 246/1992 §1 odst.1 Sb. 1992). Speciálně se záchranných stanic týká §14b stanovující ochranu handicapovaných zvířat (zákon č. 246/1992 Sb. 1992).

Mezi zákony vztahující se k činnosti záchranných stanic je zařazen také zákon č. 166/1999 Sb. – zákon o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů, jinak také zkráceně veterinární zákon popisující podle nároků Evropské Unie požadavky na veterinární péči, na chov a zdraví zvířat a na živočišné produkty. Upravuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob, soustavu, působnost a pravomoc orgánů vykonávajících státní správu v oblasti veterinární péče, jakož i některé odborné veterinární činnosti a jejich výkon (zákon č. 166/1999 Sb. 1992).

2.5 Financování záchranných stanic

Většina záchranných stanic se řadí mezi neziskové organizace. S každým přibývajícím rokem stoupá s počtem přijímaných živočichů také náklady na provoz záchranných stanic. Výdaje tvoří zejména krmivo, veterinární péče, platy zaměstnanců, cestovní náklady, programy pro ochranu druhů i samotný provoz stanice (Vepřovská 2022). V roce 2022 se částka výloh vystoupala až na 70 milionů korun (www.ekolist.cz 2021).

Stanice částečně získávají zisk sami vlastní podnikatelskou činností prostřednictvím placených exkurzí pro veřejnost nebo výukových programů s ekologickou tematikou pro školy či jiné skupiny. Další možností samostatného zisku je výroba propagačních materiálů jako například kalendáře, jehož koupí může veřejnost přispět k chodu

organizace (Anon. 2022). Malé stanice však na vlastní působení nemá prostředky. I přes snahu jsou stanice závislé zejména na vnější pomoci a sponzorských darech.

Největší podíl příjmu stanic tvoří dotace Ministerstva životního prostředí. Každoročně ministerstvo přispěje 17 milionů korun na chod záchranných stanic (Glaserová 2021), což tvoří přibližně třetinu celkových financí na provoz (Vepřovská 2022). Také jsou vyhlášovány programy poskytující specifické dotace. Nejaktuálnější k roku 2023 je výzva Operačního programu životního prostředí (OPŽP) nabízející mimo jiné dotaci na modernizaci záchranných stanic a center pro ohrožené druhy živočichů. Na tuto výzvu bylo poskytnuto 120 milionů korun (www.mzp.cz 2023b). Stanice dříve financovalo i Ministerstvo zemědělství, finanční podpora z této strany však byla zastavena (Glaserová 2021).

Mezi další velké sponzory patří krajské úřady, obce a magistráty měst, pod které spadá území dané záchranné stanice. Mezi důležité soukromé dárcy patří také sponzorské firmy (Vepřovská 2022), jež nabízejí své výrobky zdarma nebo s možnou slevou (www.jarojaromer.cz 2023).

Český svaz ochránců přírody provozuje veřejnou sbírku Zvíře v nouzi shromažďující peníze soukromých dárců. V posledních několika letech se náklady neuvěřitelně navýšily v závislosti na rostoucím počtu přijímaných živočichů a ekonomickou krizí (Nachlingerová 2021). Proto záchranné stanice v minulých letech spustily několik dalších charitativních kampaní na získání peněz, mezi které patří například akce s názvem Ježíšek pro zvířata (Vepřovská 2022).

2.6 Možnosti veřejnosti pomoci záchranným stanicím

Stanice jsou závislé na vnější pomoci. Samostatného provozu by nebyly schopny. Proto je nutné, aby jim veřejnost přispěla. Jednou z možností je finanční dar, který se zasílá přímo vybrané záchranné stanici na jejich transparentní účet nebo přes veřejnou sbírku Zvíře v nouzi.

Stanice uvítají také materiální dary jako například krmiva pro zvířata, staré pelechy, hračky, podestýlky, léky a podobné. Nemusí se však jednat pouze o věci určené pro zvířata. Mezi další možné příspěvky patří tiskárny, auta nebo materiály k výstavbě a úpravě prostor stanice (www.jarojaromer.cz 2023).

Záchranné stanice se potýkají s nedostatkem zaměstnanců. Proto je možné se přihlásit jakožto dobrovolník.

Ve stanicích přebývají trvale handicapovaní živočichové, kteří neměli šanci na návrat do volné přírody, proto jim je zde poskytnuto místo pro dožití. Stanice nabízejí takzvanou adopci těchto trvale handicapovaných živočichů, kdy má veřejnost šanci adoptovat konkrétní zvíře za daný roční příspěvek (ústní sdělení Hancvenclová 2022).

2.7 Činnost záchranných stanic

Činnost záchranných stanic je velmi rozmanitá. Hlavní činností stanic je postarat se o dočasně handicapovaná zvířata a vypomoci jim v návratu do volné přírody. Současně provozují i vlastní podpůrné programy na ochranu druhů. Vedle toho jsou stanice důležité jakožto výchovný aparát, který poukazuje na ochranu přírody a nebezpečí civilizačních vlivů na zvířata (www.kr-stredocesky.cz 2023).

2.7.1 Zranění živočichové

Mezi primární úkony spadá odchyt handicapovaných živočichů ve volné přírodě a jejich následné převezení do záchranné stanice, nebo k veterinárnímu lékaři. Handicapovanému zvířeti se dostane odbornému lékařskému vyšetření následované případnou rekonvalescencí a rehabilitací. Pokud se zvíře plně uzdraví, tak je vypuštěno zpět do volné přírody. Vypuštění probíhá nejlépe na místě nálezu a v dobrých meteorologických podmínkách. Ptactvo je většinou vypouštěno poté, co několik dní stráví v rozlétávací voliéře přímo v místě záchranné stanice (ústní sdělení Hancvenclová 2022).

2.7.2 Odchov mlád'at

Mimo raněná zvířata se do záchranných stanic velmi často dostávají nedospělá mlád'ata, která se o sebe neumí postarat. Stanice se podílejí na jejich odchovu až do věku, kdy je mohou opětovně vypustit do volné přírody. O jedince je pečováno tak, aby přicházeli co nejméně do lidského kontaktu. Tímto zaměstnanci předcházejí případnému domestikování zvířete, což by znemožnilo jeho opětovné vypuštění. V péči se naučí základním potřebám, díky kterým budou moci přežít mimo prostory záchranné stanice.

Nedospělí jedinci jsou chováni v objektu intenzivní péče, kde je jim poskytnuta plná pozornost, kterou potřebují. Po dosažení dospělosti jsou umístěni do venkovních voliér a výběhů. Zde pobývají do doby, než jsou plně schopni samostatného života (ústní sdělení Hancvenclová 2022).

2.7.3 Trvale handicapovaná zvířata

Důležitou funkcí je pobyt trvale handicapovaných zvířat. Některá zvířata se nedokáží zcela ze svých zranění uzdravit, čímž by jejich možnost přežití ve volné přírodě byla minimální, nebo žádná. Tato zvířata jsou trvale umístěna v záchranných stanicích, nebo jsou následně převezena do podobných zařízeních jako jsou zoologické zahrady, či soukromé chovy, kde jim je poskytnuta komplexní péče. Do této skupiny patří také velmi staří jedinci a zvířata, která mají určitou deformaci již od narození. Trvale handicapovaní živočichové jsou využíváni při exkurzích pro veřejnost, kde slouží k ekologické výchově, nebo jako chovné páry, jejichž mlád'ata jsou vypouštěna do volné přírody (ústní sdělení Hancvenclová 2022).

2.7.4 Výchovná činnost

Mnoho stanic poskytuje v rámci své činnosti výchovné exkurze v prostorách stanice a nabízejí ekologické programy pro školy i veřejnost. Tato osvěta je stejně důležitá jako samotná záchrana a ochrana živočichů. Zejména je tímto způsobem možno eliminovat počet zraněných živočichů. Dalším pozitivním důsledkem je motivace veřejnosti

k ochraně živočichů, ať už se jedná o běžné či chráněné druhy dle zákona České národní rady o ochraně přírody a krajiny č. 114/1992 Sb. Prostředkem jsou stálé expozice v prostorách stanice s trvale handicapovanými živočichy, propagační letáky, webové stránky nebo akce pořádané ZS (Musilová a Červenková 2013).

2.7.5 Projekty na ochranu přírody

Projekty na ochranu přírody jsou nedílnou součástí záchranných stanic. Ty se v těchto projektech angažují nebo vytvářejí své vlastní. Většina programů je zaměřena na zvláště ohrožené druhy a věnují se znovuobnovení populací v České republice. Velkým úskalím v této sféře je však finanční dotace a nedostatek personálu k uskutečnění akcí.

3 Charakteristika vybraných dravců

V této kapitole je popsána charakteristika šesti vybraných, nejčastěji přijímaných dravců z uskutečněného výzkumu se zaměřením na ohrožení jednotlivých druhů.

3.1 Krahujec obecný (*Accipiter nisus*)

Krahujec obecný je dravec z čeledi jestřábovitých. Je rozšířen téměř po celé Evropě, Asii a severní Africe (tzv. palearktický typ). Řadí se mezi stálé druhy, avšak některé druhy obývající arktické oblasti na zimu migrují na jih (Šťastný a Hudec 2016). Vyskytuje se na celém území České republiky nejčastěji v lesích, na polích, ale také v kulturní krajině a větších městech (Anděra a Sovák 2018).

Kvůli své velikosti (samci 30 cm samice až 40 cm) se řadí mezi menší dravce. Svým vzhledem i způsobem letu je považován za zmenšeninu jestřába lesního (Anděra a Sovák 2018). Rozdíly mezi samcem a samicí jsou markantní. Je ale mnohokrát těžké rozeznat samici krahujce od samce jestřába (Šťastný a Hudec 2016). Na našem území se nachází nominální subspecie, která se vyznačuje hnědošedým zbarvením s proužkovanou spodní stranou těla. Samci mají hřbet zbarven spíše do modré, samice do šedé barvy. V severských oblastech může mít tento druh světlejší zbarvení. Na jihu v oblasti Kostariky má krahujec zbarvení tmavší (Forsman 2021).

Hlavní potravou krahujců jsou malí ptáci. Útočí na ně v letu z výšky nebo z úkrytu ve větvích (Šťastný a Procházka 2017).

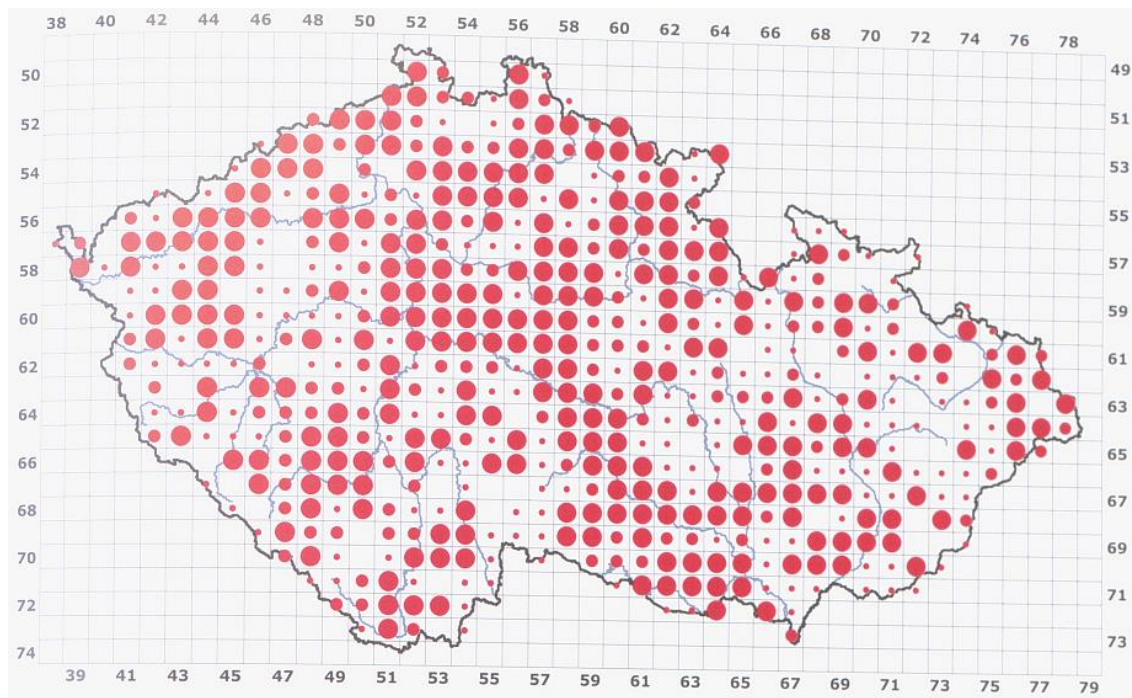
Podle Červeného seznamu IUCN je krahujec obecný řazen mezi málo dotčené druhy (LC – least concern) se stabilním populačním trendem. Největší hrozbou v současnosti je zemědělství, těžba a ekologické znečištění (www.iucnredlist.org 2022a).

O historickém působení krahujce obecného na území České republiky je velmi málo informací. První záznamy jsou až z 19. století, kde je označen za druhého nejhojnějšího dravce (Šťastný et al. 2021). V následujících letech došlo k velkému úbytku populace,

z důvodu odlovu. Po druhé světové válce byl na základě ochrannářských opatření lov krahujce ilegalizován (Šťastný et al. 2006). K dalšímu enormnímu snížení populace došlo mezi lety 1950–1970. V tomto období byly masivně využívány pesticidy, které se dostávaly do těl malých hlodavců a ptáků, kteří byli krahujcem loveni. Takto se pesticidy dostávaly do těl dravců a jejich vajec, čímž byl nepříznivě ovlivněn jejich růst a vývoj. Po zákazu biocidů byla populace do dnešní doby znovu obnovena i když stále s jistými důsledky vlivu toxických látek (Mebs 2012).

V České republice je aktuálně dle Seznamu zvláště chráněných rostlin a živočichů přílohy III vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění prohlášen krahujec obecný za silně ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb. 1992). V Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky z 80. let byl krahujec zařazen do kategorie téměř ohrožených druhů (Šťastný et al. 2021). V roce 2003 byl přeřazen do druhů zranitelných, ve kterých zůstal i v aktualizované seznamu z roku 2017, kdy se na území ČR nacházelo přes 3 500 hnízdících párů (Chobot a Němec 2017). Přehled rozšíření na území ČR v letech 2014–2017 je zaznamenán na mapě hnízdního rozšíření (viz Obrázek 1).

Krahujec obecný je v České republice celoročně hájen, i přes to je počet zastřelených jedinců oproti ostatním zemím markantně vysoký. Mezi další časté příčiny úrazu patří srážka s překážkou nebo útok predátorů (Šťastný et al. 2021).

Obrázek 1: Hnízdní rozšíření krahujce obecného v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)

3.2 Jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*)

Jestřáb lesní je dravec z čeledi jestřábovitých vyskytující se v holarktické oblasti (Cepak et al. 2008), tedy na území lesního pásma severní polokoule (Šťastný a Hudec 2016). Jedná se o druh ptáka, jenž mimo jedince obývající severnější teritoria na zimu nemigruje (Šťastný a Procházka 2017). Samice dosahují velikosti až 60 cm. Samci jsou menšího vzrůstu a velikost jejich těla se pohybuje kolem 50 cm (Bellmann a Šmaha 2016). Je tak řazen mezi středně velké dravce (Dungel et al. 2021).

Jestřába lesního je možné zařadit primárně do dvou subspecií – jestřába lesního evropského (*Accipiter gentilis gentilis*), který je nominální subspecií a typicky žije v jižnějších oblastech, a jestřába lesního sibiřského (*Accipiter gentilis buteoides*)

obývajícího chladnější pásma. Rozdíl mezi těmito dvěma poddruhy je značný. *Accipiter gentilis gentilis* má tmavohnědý hřbet, který má při čerstvém přepeření nádech modré barvy (Šťastný a Hudec 2016). Vespod má peří bělavý odstín s tmavými skvrnami (Anděra a Sovák 2018). Typický je také bílý pruh umístěný nad očima společně s černou korunkou (Burnie 2008). *Accipiter gentilis buteoides* je oproti jeho evropské variantě poměrově větší. Celkově má světlejší zbarvení (Forsman 2021) přecházející až do čistě bílé barvy (Mebs 2012).

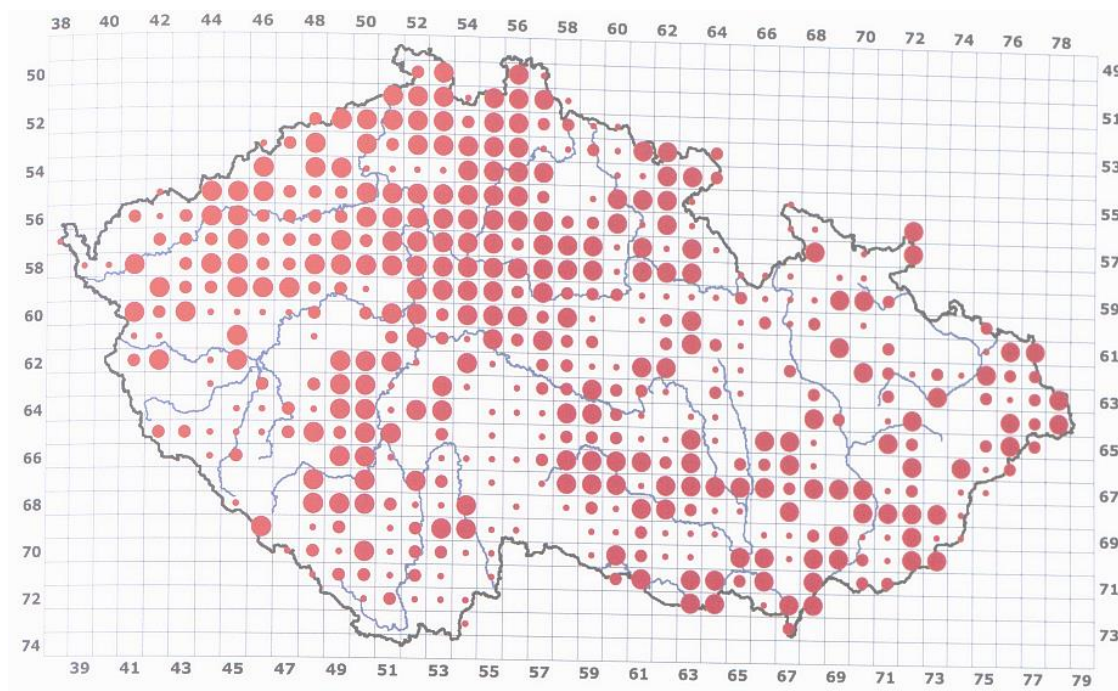
Ptáci a savci se stávají nejčastější potravou jestřába lesního (Šťastný a Procházka 2017). Ten svoji kořist loví ze zálohy. Celkově jestřábi žijí skrytým způsobem (Dungel et al. 2021). Proto je také velmi těžké tento druh pozorovat ve volné přírodě (Mebs 2012).

Podle Červeného seznamu IUCN je jestřáb lesní řazen mezi málo dotčené druhy (LC – least concern) s neznámým současným populačním trendem (www.iucnredlist.org 2022c).

Z historického hlediska je málo záznamů o přítomnosti populace jestřába lesního v České republice. Je však známo, že se často využíval v sokolnických okruzích (Šťastný et al. 2021). Mezi kořist jestřába patří v mnoha případech drůbež a lovná zvěř, čímž je v nemilosti u chovatelů a myslivců (Vašák a Dungel 2005). Z tohoto důvodu také byli jestřábi v 19. a 20. století pronásledováni a loveni jakožto škodný živočich. Důsledkem pak bylo velké snížení počtů a destabilizace populace (Cepak et al. 2008). Sestřelování těchto ptáků probíhalo ve velkém ještě v sedmdesátých letech minulého století. Tímto způsobem byl počet jedinců v České republice snížen až na polovinu i přes zákony o jeho ochraně. V roce 1988 pak byl zaveden systém celoročního hájení (Šťastný et al. 2021), díky kterému se populace začala znovu obnovovat. Dodnes patří tento trend mezi největší ohrožení jestřába lesního. Další nepříznivý vliv na populaci jestřába mělo v padesátých a šedesátých letech minulého století využívání pesticidů, jenž intoxikovaly volně žijící živočichy a tím způsobily jejich úhyn (Mebs 2012). V neposlední řadě patří do těchto

negativních faktorů i současný problém s kůrovcem, kvůli kterému se zvýšila těžba v lesích, čímž jestřábi přichází o místa k hnízdění (Šťastný et al. 2021).

V České republice je v současné chvíli dle Seznamu zvláště chráněných rostlin a živočichů přílohy III vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění prohlášen jestřáb lesní za ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb. 1992). V Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky byl jestřáb lesní v 80. letech zařazen do kategorie téměř ohrožených živočichů (Šťastný et al. 2021) s celkovým počtem přibližně 2000–2500 párů. Následně byl v roce 2003 převeden do kategorie zranitelných z důvodu snížení počtu na 1800–2500 párů dle monitoringu mezi lety 2014–2017 (viz Obrázek 2). V této kategorii zůstal i po vydání aktualizovaného seznamu z roku 2017 (Chobot a Němec 2017).

Obrázek 2: Hnízdní rozšíření jestřába lesního v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)

3.3 Moták pochop (*Circus aeruginosus*)

Moták pochop je dravec z čeledi jestřábovitých. Obývá severní Afriku a celé území Evropy a Asie mimo arktické oblasti (Cepak et al. 2008). V České republice se pravidelně objevuje od jara do podzimu. Na zimu migruje do teplých krajín (Dungel et al. 2021).

Velikost motáka pochopa se pohybuje v rozsahu 40–65 cm, čímž se řadí mezi největší motáky vyskytující se v České republice (Anděra a Sovák 2018). Podobá se káni lesní, tělo má ale štíhlejší (Mebs 2012). Vyskytuje se ve dvou hlavních subspeciích. Východní subspecie se však někdy považuje za samostatný druh. Zbarvení samců a samic se od sebe liší. Samec má pestřejší zbarvení s červeným nádechem zatímco samice je hnědá se žlutými částmi na hřbetě, kvůli čemuž je často zaměňována za jiné druhy (Forsman 2021).

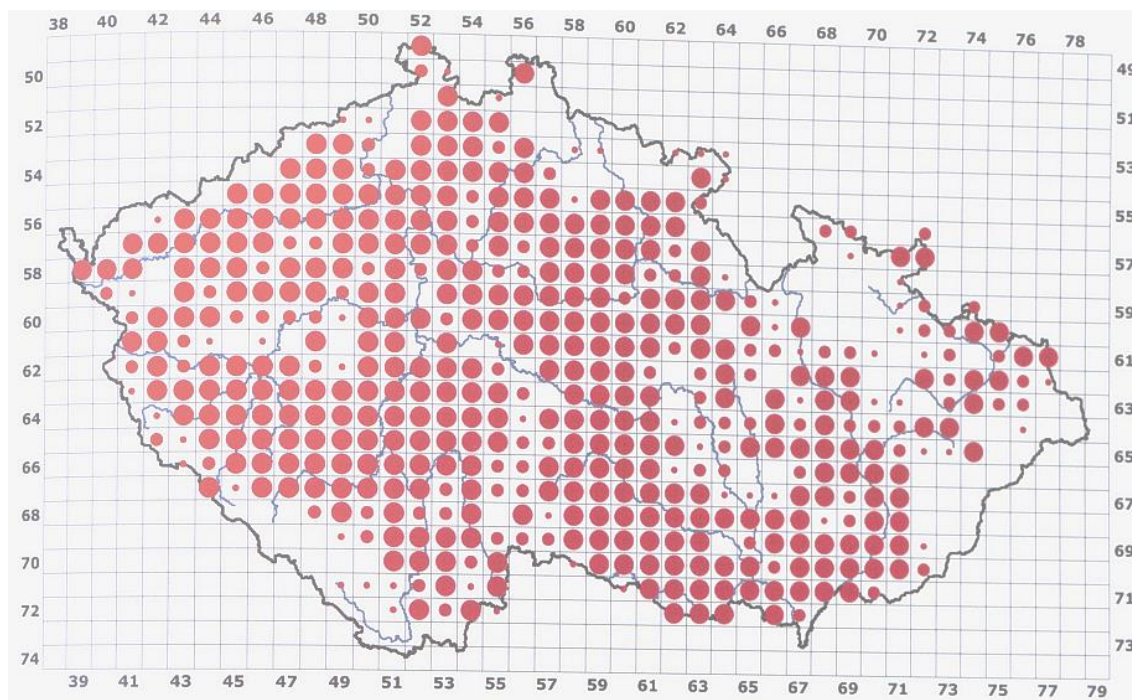
Moták pochop se vyskytuje v oblasti mokřadů či rákosů, kde si staví hnízda. V některých případech je zaznamenáno i hnízdění na polích a loukách (Šťastný a Procházka 2017). Jeho potravou jsou malí vodní ptáci a žáby. Ze savců jsou to myši nebo ondatry (Bellmann a Šmaha 2016).

Největší hrozbou pro motáka pochopa je v současnosti lidská činnost, zejména ilegální odstřel a vybírání hnízd. Jako příklad dalších hrozeb je možné zmínit záplavy a predátory (Šťastný et al. 2021).

Podle Červeného seznamu IUCN je moták pochop řazen mezi málo dotčené druhy (LC – least concern) se stabilním populačním trendem (www.iucnredlist.org 2022b).

V České republice je v současné chvíli dle Seznamu zvláště chráněných rostlin a živočichů přílohy III vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění prohlášen za ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb. 1992). V roce 2003 byl zařazen v Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky mezi druhy zranitelné. Na území ČR se tehdy nacházelo až 1700 hnízdících párů (Plesník et al. 2003). Z důvodu snížení počtu v této

kategorii zůstal i po vydání aktualizovaného seznamu z roku 2017 (Chobot a Němec 2017). Přehled rozšíření na území ČR v letech 2014–2017 je zaznamenán na mapě hnízdního rozšíření (viz Obrázek 3)

Obrázek 3: Hnízdní rozšíření motáka pochopa v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)

3.4 Sokol stěhovavý (*Falco peregrinus*)

Sokol stěhovavý je dravec z čeledi sokolovitých žijící na většině území světa (mimo Antarktidu) (Šťastný a Procházka 2017). Dosahuje délky 38–51 cm (Kolibáč et al. 2019), při čemž samci jsou mnohem menší než samice (Anděra a Sovák 2018). Zařazuje se tak mezi středně velké až velké sokoli (Mebis 2012). Svým vzezřením se podobá rarohu velkému (Kolibáč et al. 2019). Břišní strana sokola je bílá s tmavými skvrnami (Šťastný a Hudec 2016). Stejně tak je zbarvena i spodní strana křídel. Konec letek je šedý až černý

(Mebs 2012). Hřbet, svrchní stranu křídel a hlavu má zbarvenou do tmavě šedé (Šťastný a Hudec 2016), jež místy přechází do světle šedé (zejména v oblasti kostřce).

Existuje několik poddruhů sokola stěhovavého, je však velmi těžké jednotlivé poddruhy určit na základě vzhledu. Různé barevné varianty přizpůsobené prostředí ve kterém žijí a křížení blízkých druhů tento úkon značně znesnadňuje (Mebs 2012).

Sokoli jsou velmi rychlí a aktivní lovci dosahující rychlosti až 300 km/h. Jejich potravu tvoří hlavně ptáci v letu (Bellmann a Šmaha 2016) a v ojedinělých případech i savci (Šťastný a Hudec 2016).

Ač je sokol stěhovavý kosmopolitním druhem a v Červeném seznamu IUCN je zařazen mezi málo dotčené druhy (LC – least concern)(www.iucnredlist.org 2022d), tak je v určitých oblastech považován za druh ohrožený.

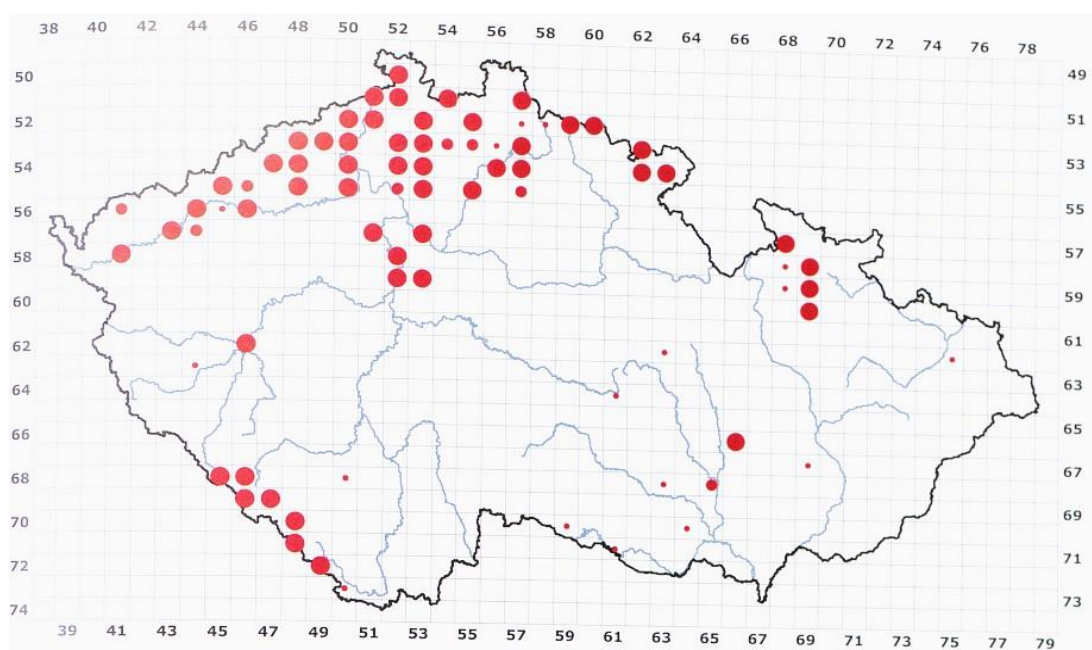
Ještě na počátku 20. století byl sokol stěhovavý hojným druhem po celé Evropě. Hnízdil především na skalních převisích, ojediněle obýval hnízda jiných dravců (Mebs 2012). Sokoli hnízdí v průměrné výšce 528 m n. m. (Šťastný et al. 2006) (maximální výška 1 500 m n. m.) (Dungel et al. 2021). Spadá tak do skupiny ptáků hnízdících v nejvyšších nadmořských výškách v ČR (Šťastný et al. 2006).

Mezi lety 1956 a 1965 došlo k extrémnímu snížení počtů v populaci sokola stěhovavého (Šťastný et al. 2021). Hlavní příčinou byly pesticidy (zejména insekticid DDT (Šťastný a Hudec 2016) – Dichlordifenyltrichlorethan (Válek a Repeš 2022)). Do těla se dostávaly skrze potravu, kterou sokoli lovili. Tím se jedy také přenášely dále do vajec. Jako další příčiny úbytku populace je možné považovat vybírání vajec z hnízd, rušení sokolů v době hnízdění a jejich lov. Výše zmíněné problémy přetrvávají až do současné doby (Šťastný a Hudec 2016).

Od sedmdesátých let minulého století po omezení DDT a jiných biocidů se začala populace sokola stěhovavého opět navyšovat (Mebs 2012). Velký podíl na tomto

vzestupu měli také chovatelé, kteří se věnovali odchovu mláďat a vypouštění těchto jedinců do volné přírody (Anděra a Sovák 2018).

V České republice je aktuálně dle Seznamu zvláště chráněných rostlin a živočichů přílohy III vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění prohlášen za kriticky ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb. 1992). Do této kategorie byl také přiřazen v Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky z roku 2003 (Plesník et al. 2003). V roce 2017 byl vydán aktualizovaný seznam, ve kterém je přeřazen do skupiny ohrožených živočichů na základě vzrůstajícího populačního trendu (Chobot a Němec 2017). V osmdesátých letech se na našem území vyskytovaly pouze tři hnízdící páry. V letech 2014 až 2017 proběhl monitoring zachycující až 100 hnízdících párů, což tvoří za posledních několik desítek let neuvěřitelný nárůst (viz Obrázek 4) (Šťastný et al. 2021). V současné době jsou sokoli nejvíce ohroženi lovci, vykradači hnízd a turistickým ruchem (zejména horolezectví), který je ruší při hnízdění. I přes to se očekává neustálé navyšování jedinců a stabilizace populace (Šťastný et al. 2006).

Obrázek 4: Hnízdní rozšíření sokola stěhovavého v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)

3.5 Luňák červený (*Milvus milvus*)

Luňák červený je dravec z čeledi jestřábovitých. Nachází se na většině území Evropy (až 60 % celkové populace se nachází ve střední Evropě (Mebs 2012)) a severní Afriky mimo severní oblasti (Šťastný a Hudec 2016). Nejčastěji obývá otevřené krajiny nebo hnízdí v lužních a listnatých lesích (Bellmann a Šmaha 2016).

Luňák červený dosahuje délky 60–70 cm. Typickým znakem je vidličnatě vykrojený ocas, který lze vidět především v letu (Kolibáč et al. 2019). Spodní strana těla je zbarvená do oranžové až červené barvy. Křídla mají bělavou spodinu s černými ručními letkami. Na hřbetní straně těla je viditelný charakteristický světlý pruh na tmavohnědém podkladu (Dierschke a Robovský 2015). Jedná se o monotypický druh mnohdy křížený s luňákem hnědým (Forsman 2021).

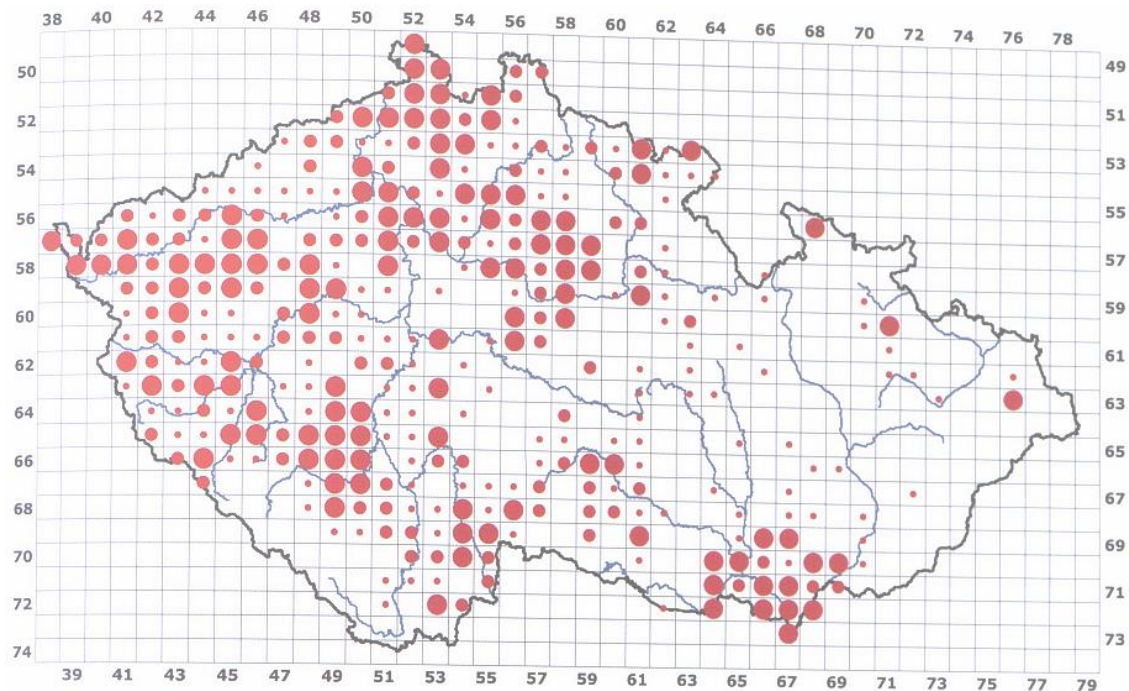
V České republice se vyskytuje obzvláště na území jižní Moravy a západních Čech, společně s oblastí Třeboňska (Šťastný a Hudec 2016). Ve Velké Británii a na jihu Evropy je stálým obyvatel. V České republice na zimu migruje do jižních teritorií u Středozemního moře. V posledních několika letech však byly nalezeny i případy zimování (Šťastný a Procházka 2017).

Mezi potravu Luňáka červeného patří malí savci a ptáci. Kořist vyhledává pátracím letem a loví rychlým náletem na svůj cíl. Nevyhýbá se ani mršinám nebo masitým odpadkům. Obecně se jeho potrava mění na základě období a možností (Mebs 2012).

Podle Červeného seznamu IUCN je luňák červený řazen kategorie málo dotčených druhů (LC – least concern) se vzrůstajícím populačním trendem (www.iucnredlist.org 2022b).

V České republice je v současné chvíli dle Seznamu zvláště chráněných rostlin a živočichů přílohy III vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění prohlášen za kriticky ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb. 1992). V roce 2003 byl zařazen v Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky mezi druhy kriticky ohrožené i přes to, že se

od roku 1989 se obsazenost zvýšila z 1 % na 17 %. V té době se na území ČR nacházelo 70–100 hnízdících párů (Plesník et al. 2003). Z dat aktualizovaného seznamu z roku 2017 byl počet hnízdících párů navýšen na 250 (viz Obrázek 5). I přes to je stále Luňák červený zařazován mezi druhy kriticky ohrožené (Chobot a Němec 2017).

Obrázek 5: Hnízdní rozšíření luňáka červeného v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017 převzato z Šťastného et al. (2021)

3.6 Orel mořský (*Haliaeetus albicilla*)

Orel mořský se řadí do čeledi jestřábovitých. Jedná se o největšího dravce vyskytujícího se na území České republiky. Velikost orla mořského se pohybuje v rozmezí 76–92 cm (Kolibáč et al. 2019). Rozpětí křídel je až dva a půl metru (Mebs 2012). U orlů mořských není vidět žádný výrazný pohlavní dimorfismus. Vrchní část těla společně s ocasioními pery má světlejší odstín oproti tmavě hnědé barvě těla. S přibývajícím věkem se celková barva těla zesvětluje (Forsman 2021).

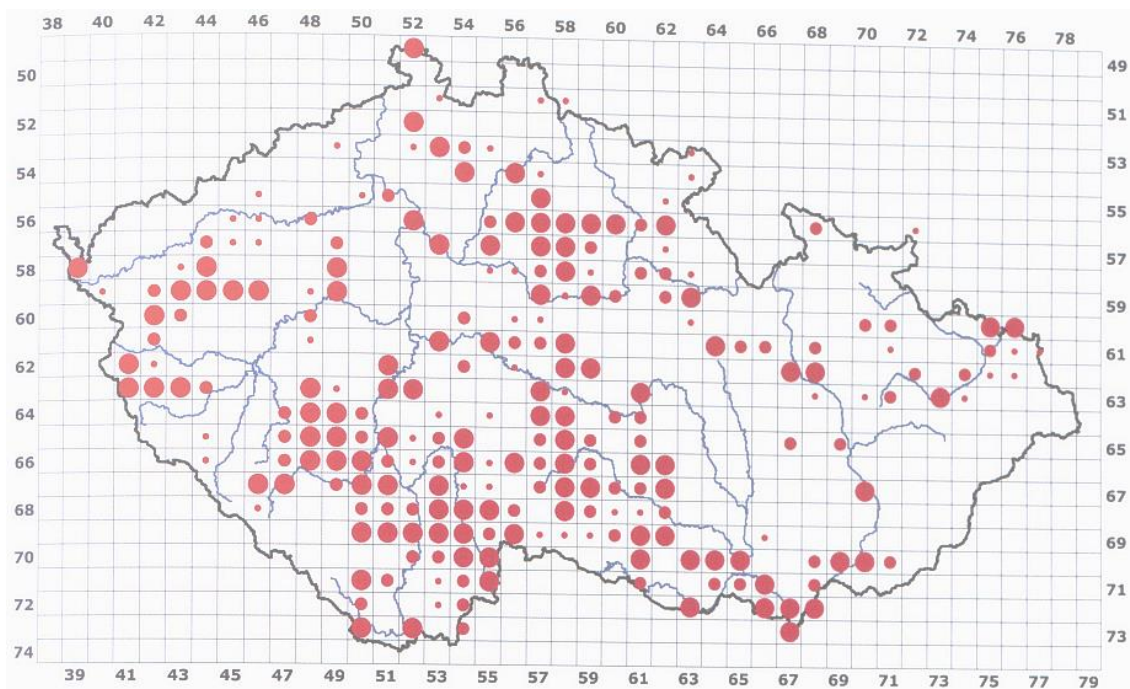
Orel mořský obývá hlavně oblasti s přístupem k vodě. Jedná se o mořská pobřeží a povodí

řek, jezer a rybníků (Šťastný a Procházka 2017). S tím je spojen i způsob lovu. Orel nejčastěji krouží nad vodními plochami, nebo vyčkává na svou kořist usazený na posedu na břehu řeky (Dungel et al. 2021). Jako potravu si vybírá ryby a vodní ptáky. V některých případech i letící ptáky (například husy). V zimním období tvoří většinu potravy mršiny (Mebs 2012).

Podle Červeného seznamu IUCN je orel mořský řazen mezi málo dotčené druhy (LC – least concern) se vzrůstajícím populačním trendem (www.iucnredlist.org 2022b).

V České republice je aktuálně dle Seznamu zvláště chráněných rostlin a živočichů přílohy III vyhlášky č. 395/1992 Sb. v platném znění prohlášen za kriticky ohrožený druh (vyhláška č. 395/1992 Sb. 1992). Do této kategorie byl také přiřazen v Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky z roku 2003 s celkovým počtem 28 hnízdících párů (Plesník et al. 2003). V roce 2017 byl vydán aktualizovaný seznam, ve kterém je přeřazen do skupiny ohrožených živočichů na základě vzrůstajícího populačního trendu. K roku 2017 bylo monitorováno na území ČR 100–120 hnízdících párů (viz Obrázek 6) (Chobot a Němec 2017). Největší podíl na tomto vzrůstovém trendu má reintrodukční činnost (Šťastný et al. 2021).

V současné době je orel mořský nejvíce ohrožen lidskou nelegální činností. Každým rokem je evidováno mnoho případů otravou karbofuranem. Další nebezpečí ohrožující populaci představuje hospodářská činnost a těžba dřeva, kvůli které jsou orli rušeni v období hnízdění (Hora et al. 2018).

Obrázek 6: Hnízdní rozšíření orla mořského v kvadrátové síti 12 x 11,1 km v letech 2014–2017
převzato z Šťastného et al. (2021)

4 Vlastní práce

Práce využívá údaje z centrální evidence živočichů přijatých Národní sítí záchranných stanic získanou prostřednictvím Českého svazu ochránců přírody. Je využívána databáze všech přijatých dravců za roky 2017–2022 obsahující 17 392 záznamů, z toho 2 801 záznamů zvláště ohrožených jedinců.

4.1 Metodologie

Původní myšlenkou praktické části bylo vypracování dotazníku zaměřeného na ochranu ohrožených druhů dravců. Tento dotazník obsahoval sadu otázek, na které měli zástupci ZS odpovědět (viz Příloha 5).

Dotazník byl zaslán na všechny stanice pod správou NSZS. I přes opakovaně podávané žádosti a alternativní domluvy za účelem získání těchto informací bohužel většina stanic vyjádřila neochotu k zúčastnění v tomto průzkumu z důvodu nedostatku času.

V rámci komunikace se zástupcem záchranné stanice v Chomutově byl získán kontakt na pracovníka ČSOP, který poskytl evidenci živočichů obsahující potřebná data všech záchranných stanic v ČR. Tato evidence byla následně zpracována a výsledky byly uvedeny v textu práce níže.

K uvedenému výzkumu byl vytvořen informační materiál na ochranu ohrožených druhů dravců v ČR (viz Příloha 1, Příloha 2).

V roce 2022 byla navštívena stanice Archa v Liberci.

4.1.1 Osobní návštěva záchranné stanice Archa v Liberci

Dne 9. 6. 2022 byla pro zájemce pořádána exkurze záchranné stanice Archa v Liberci. Bylo tak možné podívat se do zázemí této konkrétní organizace s doprovodným komentářem vedoucí stanice Ing. Ivanou Hancvenclovou. Na úvod byly představeny základní informace týkající se chodu stanice a příjmu živočichů následované samotnou

prohlídkou. Bylo tak možné spatřit voliéry a výběhy pro handicapované živočichy, objekt intenzivní péče, zimoviště pro netopýry a jiné živočichy společně s dalšími stavbami pro péči.

Ve voliérách se nacházeli dočasně nebo trvale handicapovaní živočichové, kteří ve stanici pobývají již delší dobu a nemohli být z různých důvodů vypuštěni zpět do volné přírody. Ke každému jedinci byl poskytnut krátký komentář o jeho stavu. Jako zástupce zvláště ohrožených dravců zde bylo možné pozorovat orla královského nebo motáka pochopa.

Dne 14. 10. 2022 byla po domluvě uskutečněna osobní schůzka s výše zmíněnou vedoucí stanice. Schůzka byla koncipována jako rozhovor na téma zvláště ohrožených druhů ptáků přijímaných do záchrané stanice a poznatkům blízkým tomuto námětu. Získané informace byly použity v teoretické části této práce.

4.1.2 Primární zpracování dat

Na konci roku 2022 byla získána evidence z období mezi lety 2017–2021. Dodatečně pak byla připojena i evidence za rok 2022. Ve výsledku databáze obsahovala 17 392 záznamů přijatých dravců ze všech záchranných stanic pod správou NSZS.

V původní přijaté formě byly záznamy v jednom tabulkovém dokumentu a obsahovaly všechny druhy přijatých dravců – tedy i dravce nepatřící mezi zvláště ohrožené druhy dle zákona č. 114/1992 Sb. Na úvod jsou zahrnuti do výsledků práce pro porovnání, avšak v dalších fázích byli již zcela vynecháni.

4.1.3 Sekundární zpracování dat

Sekundárně byly jednotlivé druhy rozděleny podle sumárního počtu příjmů v letech 2017–2022. U skupiny zvláště ohrožených bylo vybráno 6 nejčastěji přijímaných dravců, u kterých byla následně provedena detailnější analýza.

4.1.4 Tvorba informačního materiálu pro veřejnost

Jako příklad propagace problému veřejnosti byla vytvořena názorná ukázka informačního materiálu na ochranu sledovaných druhů ptáků (viz Příloha 1, Příloha 2). Tento materiál ukazuje šest nejčastěji přijímaných zvláště ohrožených dravců do ZS. Dále je zde uveden stupeň ohrožení jednotlivých druhů a tři nejčastější příčiny zranění dle níže uvedených výsledků. Letáček by bylo možné využít jako přílohu k tématu ochrany zvláště ohrožených druhů.

4.2 Souhrnné výsledky výzkumné práce

4.2.1 Celkové počty dravců přijatých do ZS v letech 2017–2022

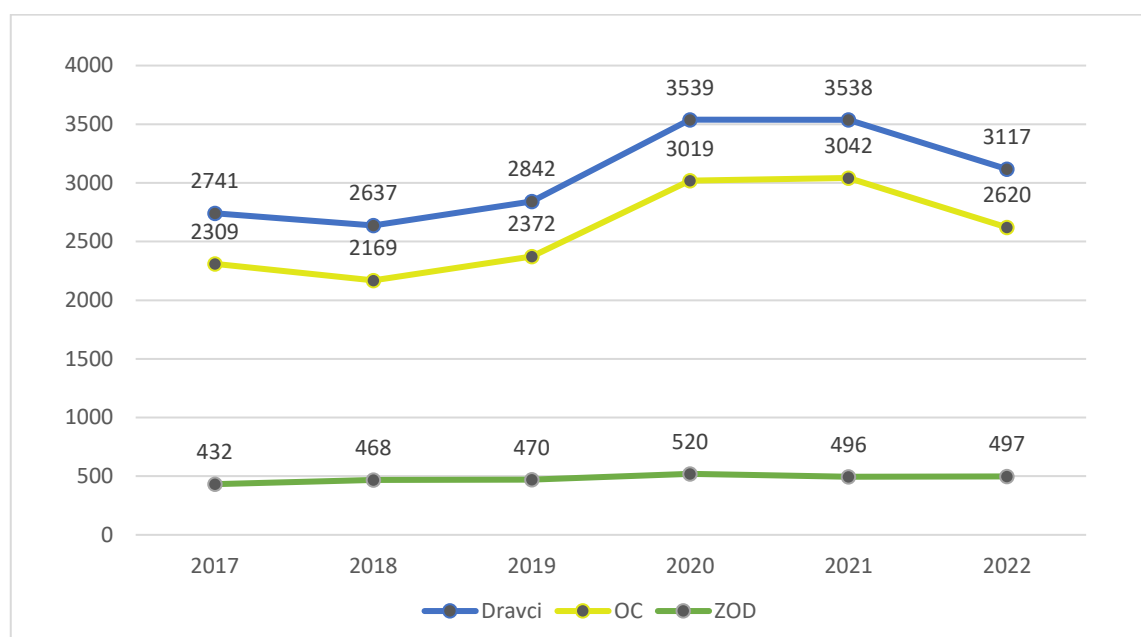
V celkovém přehledu (viz Tabulka 3) jsou vyznačené počty přijímaných dravců do záchranných stanic v ČR mezi lety 2017–2022. V těchto kategoriích je zobrazen sumární počet přijímaných dravců, který je dále rozčleněn na skupinu obecně ohrožených (nadále označené zkratkou OC) a zvláště ohrožených dravců dle zákona č. 114/1992 Sb. (nadále označené zkratkou ZOD). Červeným písmem jsou označeny nejvyšší hodnoty v průběhu let.

Tabulka 3: Celkový počet přijatých dravců v letech 2017–2022

Rok	OC + ZOD	OC	ZOD
2017	2 741	2 309	432
2018	2 637	2 169	468
2019	2 842	2 372	470
2020	3 539	3 019	520
2021	3 538	3 042	496
2022	3 117	2 620	497
celkem	18 414	15 531	2 883

Mezi lety 2017–2022 bylo celkem do všech ZS v ČR pod správou Národní sítě záchranných stanic přijato 18 414 jedinců z rodu dravců. Z tohoto počtu bylo 15 531 na úrovni obecného ohrožení a 2 883 zvláště ohrožených, což tvoří 15,65 % z celkového počtu příjmů. Nejvíce dravců, stejně tak i ZOD bylo přijato v roce 2020.

Na grafu (viz Graf 1) je vyznačen trend v počtu přijímaných jedinců v jednotlivých letech. Je zde vidět zvyšující se trend v počtu příjmů. Výsledky jsou mnohem markantnější z dlouhodobého hlediska, který je více uveden v závěrečné diskusi.

Graf 1: Trend v počtu přijímaných dravců do ZS v letech 2017–2022

Tato vývojová tendence je pravděpodobně způsobena několika faktory. Dravci obecně patří mezi jedny z nejatraktivnějších řádů ptáků pro veřejnost, což způsobuje větší zájem o tyto druhy a o to, co se s nimi děje. Díky propagačním akcím se činnost záchranných stanic dostala do většího podvědomí veřejnosti, čímž se zvýšil počet oznámení o nálezu zraněných jedinců.

Většina zranění přijatých dravců byla způsobena přímou lidskou činností nebo nárazem do objektů lidské civilizace. Vzestup nálezů dravců s těmito druhy zranění je

pravděpodobně závislé na rozšiřování a vzniku nových měst a vesnic společně s dopravní infrastrukturou a jiných objektů lidského působení. Tomuto tématu se podrobněji věnují nadcházející části práce. Dále je možné také zmínit zemědělskou a lesnickou činnost společně s turistickým ruchem, kvůli kterému jsou ohrožena hnízda dravých ptáků.

4.2.2 Počet jedinců zvláště ohrožených druhů přijatých do ZS v letech 2017–2022

Zvláště ohrožené druhy ptáků byly následně rozděleny do třech kategorií podle Seznamu zvláště chráněných rostlin a živočichů přílohy III vyhlášky č. 395/1992 Sb. na druhy kriticky ohrožené (nadále označené zkratkou KO), silně ohrožené (nadále označené zkratkou SO) a ohrožené (nadále označené zkratkou O) (viz Tabulka 4).

Tabulka 4: Počet jedinců zvláště ohrožených druhů přijatých do ZS v letech 2017–2022

Rok	KO	SO	O
2017	44	255	133
2018	30	277	161
2019	61	270	139
2020	56	321	143
2021	56	295	145
2022	51	310	136
celkem	298	1 728	857

Dále byly příjmy rozděleny dle druhu dravce se zaměřením na jeho ohrožení (viz Tabulka 5). V kategorii kriticky ohrožených dravců bylo přijato 9 druhů. Konkrétně se jedná o sokola stěhovavého (*Falco peregrinus*), luňáka červeného (*Milvus milvus*), orla mořského (*Haliaeetus albicilla*), raroha velkého (*Falco cherrug*), luňáka hnědého (*Milvus migrans*), orla skalního (*Aquila chrysaetos*), orlovce říčního (*Pandion haliaetus*), poštolku rudonohou (*Falco vespertinus*) a orla křiklavého (*Clanga pomarina*).

Ve skupině silně ohrožených bylo přijato 5 druhů, konkrétně krahujec obecný (*Accipiter nisus*), moták lužní (*Circus pygargus*), včelojed lesní (*Pernis apivorus*), ostříž lesní (*Falco subbuteo*), moták pilich (*Circus cyaneus*) a dřemlík tundrový (*Falco columbarius*).

V kategorii ohrožených jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) a moták pochop (*Circus aeruginosus*).

Tabulka 5: Druhové zastoupení ZOD v letech 2017–2022

2017–2022			
Český název	Latinský název	Počet	Ohrožení
Krahujec obecný	<i>Accipiter nisus</i>	1 493	SO
Jestřáb lesní	<i>Accipiter gentilis</i>	456	O
Moták pochop	<i>Circus aeruginosus</i>	401	O
Sokol stěhovavý	<i>Falco peregrinus</i>	83	KO
Luňák červený	<i>Milvus milvus</i>	83	KO
Orel mořský	<i>Haliaeetus albicilla</i>	81	KO
Moták lužní	<i>Circus pygargus</i>	79	SO
Včelojed lesní	<i>Pernis apivorus</i>	76	SO
Ostříž lesní	<i>Falco subbuteo</i>	61	SO
Raroh velký	<i>Falco cherrug</i>	18	KO
Luňák hnědý	<i>Milvus migrans</i>	17	KO
Moták pilich	<i>Circus cyaneus</i>	12	SO
Dřemlík tundrový	<i>Falco columbarius</i>	7	SO
Orel skalní	<i>Aquila chrysaetos</i>	6	KO
Orlovec říční	<i>Pandion haliaetus</i>	4	KO
Poštołka rudonohá	<i>Falco vespertinus</i>	3	KO
Orel křiklavý	<i>Clanga pomarina</i>	3	KO

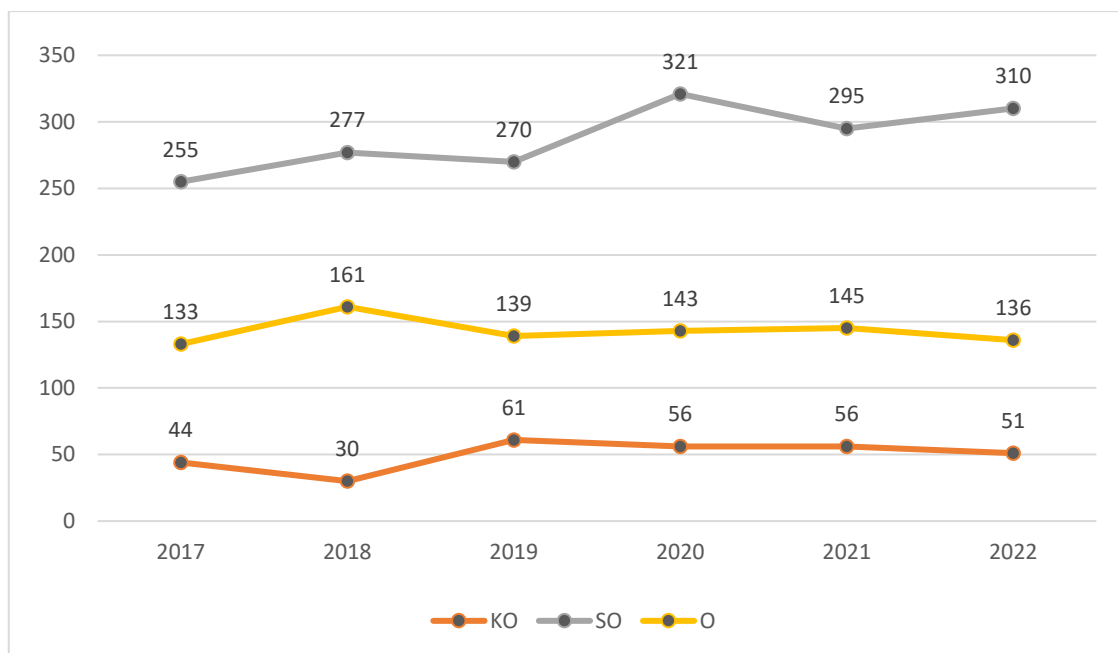
V celkovém rozpisu je vidět rozdíl mezi jednotlivými počty v každé kategorii. Kriticky ohrožené druhy mají největší druhové zastoupení, avšak počet přijatých jedinců z každé kategorie je minimální. Za posledních 6 let tak bylo přijato 298 jedinců. Tato nepřímá úměrnost je způsobena malými populačními skupinami a ojedinělém rozšířením po ČR.

Většina kriticky ohrožených dravců se v ČR vyskytuje pouze ojediněle. Často si vyhledávají odlehlá místa k hnízdění, čímž se snižuje riziko styku s lidmi a jejich činností, která se stává hlavní příčinou příjmů.

Silně ohrožené druhy s 1 728 jedinci zastupují největší podíl ze ZOD. Tento velký skok je zapříčiněn vysokým množstvím ohlášení krahujce obecného, jenž je označen jako nejvíce přijímaný druh. Krahujec obecný je v ČR velmi rozšířeným dravcem přizpůsobený synantropnímu životu. I proto se setkává s mnohými nástrahami, kvůli kterým se dostává do péče odborníků.

Do skupiny ohrožených dravců se zařadilo 857 jedinců. Toto vysoké číslo se odvíjí od početnosti populace rozšíření a způsobu života.

Trend v počtu příjmů za jednotlivá léta je proměnlivý (viz Graf 2). U kriticky ohrožených a ohrožených druhů se zdá být roční průměr ohlášení téměř stálý. U silně ohrožených druhů se trend postupem let spíše zvyšuje. Velký podíl na tomto průběhu má krahujec obecný.

Graf 2: Trend v počtu přijatých ZOD do ZS v letech 2017–2022

4.2.3 Příjem šesti nejčastěji přijímaných druhů v jednotlivých obdobích

Ve výše uvedené tabulce (viz Tabulka 5) je zaznamenán počet příjmů jednotlivých druhů. Data ze záchranných stanic ukazují pět nejvíce přijímaných dravců. Krahujec obecný se se svým celkovým počtem 1 493 jedinci staví do čela tabulky. S velkým skokem je následovaný jestřábem lesním s 456 jedinci a motákem pochopem s 401 případy. Jako čtvrtý v pořadí se umístil sokol stěhovavý a luňák červený taktéž s 83 příjmy. Do výzkumu byl přidán i orel mořský z důvodu reintrodukčních snah tohoto druhu a mediální sledovanosti.

Těchto šest zvláště ohrožených dravců bylo vybráno pro detailnější analýzu realizovanou v dalších kapitolách práce.

Pro výše uvedené druhy byl sestaven přehled příjmů za jednotlivé roky (viz Tabulka 6). Červeně jsou vyznačeny nejvyšší hodnoty v průběhu let. Z tabulky je vidět, že jsou počty proměnlivé zejména u sokola, luňáka a orla. Nejmenší výkyvy jsou u krahujece obecného, kde se v průměru ročně přijme 249 dravců.

Tabulka 6: Příjem šesti nejčastěji přijímaných druhů v jednotlivých obdobích

rok	Krahujec obecný	Jestřáb lesní	Moták pochop	Sokol stěhovavý	Luňák červený	Orel mořský
	<i>Accipiter nissus</i>	<i>Accipiter gentilis</i>	<i>Circus aeruginosus</i>	<i>Falco peregrinus</i>	<i>Milvus Milvus</i>	<i>Haliaeetus albicilla</i>
2017	218	53	80	13	5	16
2018	235	87	74	6	10	5
2019	235	77	62	19	17	16
2020	276	88	55	19	15	13
2021	252	83	62	15	16	20
2022	277	68	68	11	20	11
celkem	1493	456	401	83	83	81

4.2.4 Důvod příjmu jednotlivých druhů do ZS a způsob rekonvalescence při jednotlivých obtížích

Evidence získaná z ČSOP rozdělovala data do několika kategorií. Hlavním cílem této práce je získat přehled o příjmu dravců. Proto bylo pohlíženo zejména na kategorii důvod příjmu II, který rozděloval data do níže uvedených 12 skupin. Pro orientaci je zmíněn i počet příjmů v letech 2017–2022 všech jedinců vybraných šesti druhů dravců v jednotlivých kategoriích.

Deponace

Převezení do chovu byli 3 jedinci.

Infekce

S infekcí se potýkalo za vybrané období 25 dravců. Nejrozšířenějším infekčním onemocněním se stala diftérie, neboli ptačí neštovice a trichomoníáza. Obě onemocnění napadají zejména sliznici zobáku a orgány trávicí soustavy. Dravci se mohou nakazit lovem holubů nebo bodnutím hmyzem (www.veterinarni-klinika.eu 2023). K infekcím byla přiřazena také invaze parazitů.

Léčba některých infekcí a onemocnění není možná nebo velmi složitá, proto se mnohokrát lékaři rozhodnou pro utracení, aby se nemoc nemohla šířit dál. Díky vakcinaci se dá těmto onemocněním předejít. V případě propuknutí nemoci ale již nelze zvíře zachránit. Pokud je léčba možná, jedinec je uložen do karantény, kde je mu poskytnuta celková péče. Je nutný dostatečný přísun vody, živin a tepla. Dále jsou podávány léky. Při bakteriálních onemocněních se jedná o antibiotika nebo sulfonamidy (Thomas et al. 2007).

Při napadení parazity je nutné jedince převést do karantény a opakovaně aplikovat léky proti roztočům (postřiky, insekticidy a jiné) (Leimerová 2019).

Kadáver

Jako kadáver je označeno odstranění mrtvoly zvířete. V zadaném období se na území ČR našlo 21 kadáverů. Více jak polovina těchto nálezů byla podezřelá z nelegální činnosti. Jedinci byli otráveni nebo zastřeleni. Tyto kadávery byly po převzetí a pitvě zlikvidovány.

Mlád'ata

Kategorie mlád'ata obsahuje případy nálezů opuštěných hnízd a hnízd, u kterých byl jednoznačně prokázán úhyn rodičů. Dále nálezy vypadlých nebo nedospělých mlád'at neschopných letu a samostatného života ve volné přírodě. Sumární počet za vybrané období čítal 181 příjmů.

Většina mlád'at je vrácena do původních hnízd. Pokud není možné původní hnízdo najít, nebo je potvrzen úhyn rodičů, tak jsou mlád'ata dána k adopci – tedy přesunuta do jiného hnízda. Jestliže se žádné vhodné hnízdo nenajde, tak je mládě převezeno do objektu intenzivní péče ve stanici, kde je mu poskytnuta plná péče. Vždy je snaha o to, aby si dravec nezvykl na lidskou společnost a bylo možné ho v jeho dospělosti vypustit do volné přírody (viz 2.7.2 Odchov mlád'at).

Odchyt

Celkově bylo provedeno 225 odchytových akcí. Jednalo se obzvláště o dravce zaklíněné do objektů (sítě, mucholapka, réva...), s poškozeným peřím či ptáky s podezřením na frakturu nebo infekci.

Zaklíněný dravec je vždy odchycen, uvolněn a následně vyšetřen. Pokud je zde podezření na úraz, je převezen do stanice nebo veterinární kliniky pro podrobnější vyšetření. Jestliže je dravec v pořádku, tak je na místě vypuštěn. Při znečištění peří, je pták převezen do ZS a očištěn. Dravci s poškozeným peřím je přidělena zotavovací klec, ve které pobývá do té doby, dokud mu peří opět nedoroste. Mnohokrát stačí peří sestříhnout, eventuálně udělat „náhradu“, kdy se náhradní pero připevní na zbytek původního zlomeného pera.

Ostatní

Mezi ostatní byl zařazen zejména odchyt z důvodu zachycení se do sítě. Ostatní příjmy nebyly konkretizovány. Do této skupiny spadá 27 případů. Pokud je u jedince podezření na úraz, je převezen do stanice nebo veterinární kliniky pro podrobnější vyšetření. Jestliže je dravec v pořádku, je na místě vypuštěn.

Otrava

Otráveno bylo 28 jedinců. Mnohokrát měli dravci typické příznaky otravy jako apatie, pěna u zobáku či křečovitě stažení svalů. Otrava se však přímo laboratorně neprokázala. U prokázaných případů se jednalo především o otravu karbofuranem, který je velmi často používán v podobě otrávených návnad pro dravce a jinou zvěř. Všechny nálezy byly předány Policii České republiky k prošetření.

Otravy častokrát končí smrtí ještě dříve, než je možná jakákoliv lékařská péče. Pokud se zvíře dostane včas do záchranné stanice nebo k veterinárnímu lékaři, tak je mu primárně vypláchnut žaludek nebo je u něj vyvoláno zvracení, aby se jedy nešířily dále do krevního oběhu. Podává se živočišné uhlí a léky na zmírnění příznaků otravy (Novotný et al. 2003).

Převod

Jako převod je označen transfer dravce z jiné stanice. Takto bylo převezeno 9 dravců.

Výjezd

Pojem výjezd stanovuje převoz dravce, zaklíněného v uzavřeném prostoru zpět do volné přírody, výjezd s nepodařeným odchytem či převezení zesláblého dravce do ZS. Takto bylo zaznamenáno 26 případů.

Vysílení

Přijato bylo 146 jedinců. Dravci byli zesláblí z nedostatku potravy, vody či z důvodu přetížení organismu. Některé jedince bylo nutné vyšetřit na podezření infekce nebo otravy.

Při vysílení je nutné dravce převést do klidného prostředí. Je mu poskytnut dostatečný přísun vody, živin a tepla. Při silném vyčerpání jsou podávány léky na podporu imunity.

Zabavení

Ze soukromého vlastnictví byli zabaveni 2 jedinci pro nevhodnou péči.

Zranění

Kategorie zranění je nejpočetnější kategorií s celkovým počtem 1 904 příjmů. Do této skupiny patří poranění způsobená dopravou (automobil, motorky, vlak), popálení o elektrické zařízení, fraktury končetin (neznámé příčiny, vlivy počasí), poškození opeření, postřelení, pokousání, poškození jiným živočichem, pohmoždění, náraz na překážku, ochrnutí a nejasné důvody.

Pokud je jedinec pohmožděn nebo je ořesen z nárazu na překážku, tak je převezen do záchranné stanice a uchován v kleci do plného uzdravení. V těchto případech stačí dočasný klid a ošetření. Jedná-li se o znatelnější zranění typu fraktury, je dravec převezen do veterinární stanice, kde je mu poskytnuta odborná péče. V některých stanicích jsou ošetřovatelé dostatečně kvalifikováni i na takovéto typy zranění. Ošetření pak probíhá

přímo ve stanici. Dravci jsou podávány léčiva. Zlomená kost je srovnána a zpevněna. Po ošetření je pták přesunut do zotavovací voliéry, kde pobývá do svého plného uzdravení.

4.3 Důvod příjmu a vyřazení vybraných druhů dravců

Následující části obsahují informace o důvodu příjmu vybraných dravců společně s konkrétním počtem v každé výše uvedené kategorii (viz 4.2.4 Důvod příjmu jednotlivých druhů do ZS a způsob rekonvalescence při jednotlivých obtížích). Tyto kategorie byly zařazeny v centrální evidenci ve skupině důvod příjmu II. Konkrétněji jsou zde popsány 3 nejčastější příčiny příjmu u každého druhu ze skupiny důvod příjmu centrální evidence, která představuje podrobnější popis důvodu příjmu. Počty jedinců v jednotlivých kategoriích se mohou mírně lišit. Je to způsobeno rozdílným zařazením ve skupině důvod příjmu a důvod příjmu II. Následně je popsán důvod vyřazení rozdělený do níže uvedených tříd.

Skupina **kadáver** popisuje již uhynulé jedince, kategorie **nepřijat** dravce, u kterých se nezdařil odchyt. **Předání** popisuje převoz do jiné organizace, stanice nebo vrácení majiteli. Velkou část tvoří **uhynulí či utracení** ptáci. Jako **únik** jsou popsány úniky z voliéry záchranné stanice. Termínem **v držení** jsou pojmenováni ochočení nebo trvale handicapovaní jedinci určení k sokolnickému výcviku nebo expozičním a chovným účelům. Další velkou skupinou jsou **vypuštění** dravci, kteří byli navraceni zpět do volné přírody. Jako poslední je kategorie **neznámé** popisující příjmy z konce roku 2022, u kterých nebyl důvod vyřazení určen.

Ve všech níže uvedených tabulkách jsou červenou barvou označeny nejvyšší hodnoty.

4.3.1 Důvod příjmu a vyřazení krahujce obecného v letech 2017–2022

Krahujec obecný je zařazen mezi rozšířené druhy v České republice. Proto se stal nejčastěji přijímaným zvláště ohroženým dravcem v záchranných stanicích. V průzkumu (viz Tabulka 7) je možné vidět, z jakých příčin byl krahujec obecný přijímán v letech

2017–2022. Nejvíce se do ZS dostávali ptáci s určitým zraněním. Tato kategorie zahrnuje 82,38 % evidovaných případů (konkrétně 1 230 jedinců).

V konkrétnějším přehledu (viz Tabulka 8) tvoří téměř polovinu příjmů (45,55 %) pohmoždění způsobené nárazem na překážku. V zaznamenaných výskytech se jednalo především o náraz do skleněných ploch, plotu nebo zdi. Hlavním důvodem je jeho pobyt v kulturní krajině.

V téměř 20 % (19,56 %) případů se u krahujce obecného jednalo o frakturu z neznámého původu. Jedinci byli nalezeni na zemi s patrnou zlomeninou. Jednalo se o fraktury křídla a fraktury nohy.

Další příčinou příjmu byla srážka s dopravou (8,91 %). Opět se jedná o častá zranění, kvůli blízké přítomnosti lidských obydlí a dopravní infrastruktury. Tito jedinci byli apatičtí a otřesení. Častokrát byli nalezeni s frakturou poblíž silnice.

V dalších kategoriích se počet předání pohyboval jen v několika jednotkách či desítkách přijatých jedinců.

Tabulka 7: Počty příjmů krahujce obecného v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Deponace	0	0,00 %
Infekce	12	0,80 %
Kadáver	4	0,27 %
Mlád'ata	62	4,15 %
Odchyt	108	7,23 %
Ostatní	12	0,8 %
Otrava	0	0,00 %
Převod	2	0,14 %
Výjezd	9	0,60 %
Vysílení	53	3,55 %
Zabavení	1	0,07 %
Zranění	1230	82,38 %

Tabulka 8: Nejčastější příčiny příjmu krahujce obecného

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Náraz na překážku – pohmoždění, naražení	680	45,55 %
Fraktura končetin – neznámá příčina	292	19,56 %
Dopravou – auto, moto, vlak	133	8,91 %

V následující tabulce (viz Tabulka 9) jsou zpracována data o důvodu vyřazení krahujce obecného v letech 2017–2022. Téměř 45 % dravců bylo po odchytu a případném ošetření a rekonvalescenci vypuštěno zpět do volné přírody. Stejný podíl však tvořili také ptáci, kteří na následky svých zranění zemřeli, nebo museli být utraceni. Rozdíl je zde minimální. Podobný poměr mezi úhynem a opětovným vypuštěním je možné sledovat

téměř u všech druhů dravců. Procento zachráněných jedinců se postupem let zvyšuje díky pokročilým léčebným metodám a rychlé reakce zaměstnanců záchranných stanic.

Do zbylých kategorií bylo přiřazeno pouze několik jedinců, kteří nemají na celkové hodnocení velký vliv.

Tabulka 9: Počty krahujce obecného v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022

Důvod vyřazení	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Kadáver	9	0,60 %
Nepřijat	32	2,14 %
Předání	14	0,94 %
Úhyn, utracení	668	44,74 %
Únik	3	0,20 %
V držení	39	2,61 %
Vypuštění	671	44,94 %
Neznámé	57	3,82 %

4.3.2 Důvod příjmu a vyřazení jestřába lesního v letech 2017–2022

V ZS bylo evidováno 456 příjmů jestřába lesního. Z průzkumu (viz Tabulka 10) je viditelné, že největší podíl tvořili zranění jedinci (59,65 %), počet nálezů není však tak markantní jako u krahujce obecného. V podrobnějším výběru (viz Tabulka 11) je v čele tabulky kategorie náraz na překážku s možným pohmožděním (24,78 %). V zaznamenaných případech se jednalo o náraz do plotu nebo zdi. Většina však nebyla konkrétněji popsána. Jedinci se potýkali s apatií a poraněním hlavy či křídla (někdy fraktura). Opět se jedná o následky synantropního stylu života.

Dále bylo zaznamenáno 52 fraktur končetin (11,40 % z celku) z neznámé příčiny. Dravec byl vždy převezen do ZS nebo do veterinární péče, kde byl ošetřen.

Třetím nejčastějším důvodem s počtem 39 příjmů (8,55 % z celku) bylo vysílení nebo vyhladovění. Jedinci byli nalezeni na zemi velmi vyhublí. Především se jednalo o následky nějakého zranění, např. nárazu na překážku, kdy byl jedinec otřesený a neschopný lovu.

Velké procento (21,49 %) tvořil odchyt jestřába lesního. Část popsaných případů pojednávala o odchytu v kurníku či holubníku, ve kterých se dravec snažil ulovit kořist a zamotal se do sítě.

V dalších kategoriích se počet pohyboval jen v několika jednotkách či desítkách přijatých jedinců.

Tabulka 10: Počty příjmů jestřába lesního v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Deponace	0	0,00 %
Infekce	9	1,97 %
Kadáver	3	0,66 %
Mlád'ata	19	4,17 %
Odchyt	98	21,49 %
Ostatní	7	1,54 %
Otrava	3	0,66 %
Převod	3	0,66 %
Výjezd	2	0,44 %
Vysílení	39	8,55 %
Zabavení	1	0,22 %
Zranění	272	59,65 %

Tabulka 11: Nejčastější příčiny příjmu jestřába lesního

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Náraz na překážku – pohmoždění, naražení	113	24,78 %
Fraktura končetin – neznámá příčina	52	11,40 %
Vysílení, vyhladovění	39	8,55 %

Jestřáb lesní byl v 43,20 % vypuštěn zpět do volné přírody (viz Tabulka 12). Ve 39,69 % jedinci podleli svým zraněním, nebo museli být kvůli následkům a nemožnosti léčby utraceni. Další větší podíl tvořili dravci, kteří byli vychováni v zajetí nebo je nebylo možné vypustit (zahrnuje kategorii předání a v držení).

Do zbylých kategorií bylo přiřazeno pouze několik jedinců, kteří nemají na celkové hodnocení velký vliv.

Tabulka 12: Počty jestřába lesního v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022

Důvod vyřazení	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Kadáver	4	0,88 %
Nepřijat	10	2,19 %
Předání	21	4,61 %
Úhyn, utracení	181	39,69 %
Únik	2	0,44 %
V držení	20	4,39 %
Vypuštění	197	43,20 %
Neznámé	21	4,61 %

4.3.3 Důvod příjmu a vyřazení motáka pochopa v letech 2017–2022

Stejně jako u předchozích dvou druhů tvoří největší podíl příjmů kategorie zranění (70,57 %) (viz Tabulka 13). V podrobnějším průzkumu (viz Tabulka 14) je vidět, že se ve většině případů motáka pochopa (26,68 % z celku) jedná o frakturu (křídla či nohy).

Téměř 13 % (12,47 %) přijatých motáků pochopů bylo poraněno v důsledku srážky s autem nebo vlakem. Zvýšení těchto typů zranění je opět způsobeno blízkou přítomností kulturní krajiny a rozšiřováním dopravní infrastruktury.

V 63 případech bylo do ZS přijato mládě motáka pochopa (15,71 %). Jednalo se o mláděata vypadlá z hnízda, nebo nedospělé jedince, kteří se o sebe nedokázali postarat. Moták pochop se vyskytuje hlavně v oblastech lesů a polí. Mláděata jsou tak ohrožena zemědělskou a lesnickou činností. V desítkách příjmů se jednalo o rozsekaná mláděata a hnízda na poli a jiných oblastech. Poranění byla způsobena zemědělskými stroji.

V dalších kategoriích se počet pohyboval jen v několika jednotkách či desítkách přijatých jedinců.

Tabulka 13: Počty příjmů motáka pochopa v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhleno na setiny)
Deponace	1	0,25 %
Infekce	3	0,75 %
Kadáver	6	1,50 %
Mlád'ata	63	15,71 %
Odchyt	2	0,50 %
Ostatní	3	0,75 %
Otrava	6	1,50 %
Převod	0	0,00 %
Výjezd	4	1,00 %
Vysílení	30	7,48 %
Zabavení	0	0,00 %
Zranění	283	70,57 %

Tabulka 14: Nejčastější příčiny příjmu motáka pochopa

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhleno na setiny)
Fraktura končetin – neznámá pří- čina	107	26,68 %
Mlád'ata	63	15,71 %
Dopravou – auto, moto, vlak	50	12,47 %

Hlavním důvodem vyřazení motáka pochopa (viz Tabulka 15) byl úhyn nebo utracení (47,63 %). V tomto případě bylo více zemřelých jedinců, nežli dravců vypuštěných zpět do volné přírody (33,17 %). Velký podíl tvoří trvale handicapovaní jedinci, kteří byli umístěni do chovů nebo byli předáni k expozičním účelům.

Do zbylých kategorií bylo přiřazeno pouze několik jedinců, kteří nemají na celkové hodnocení velký vliv.

Tabulka 15: Počty motáka pochopa v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022

Důvod vyřazení	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Kadáver	2	0,50 %
Nepřijat	6	1,50 %
Předání	6	1,50 %
Úhyn, utracení	191	47,63 %
Únik	0	0,00 %
V držení	36	8,98 %
Vypuštění	133	33,17 %
Neznámé	27	6,73 %

4.3.4 Důvod příjmu a vyřazení sokola stěhovavého v letech 2017–2022

Přes polovinu příjmů sokola stěhovavého (54,22 %) viditelné z níže uvedené tabulky (viz Tabulka 16) bylo do ZS přijato z důvodu zranění. Z podrobného průzkumu největší podíl (22,89 %) tvořili dravci, kteří narazili na překážku (viz Tabulka 17). V popsáných případech se jednalo o náraz do budovy v centru města, kam se sokoli uchylují pro lov.

Další velkou část představuje kategorie mlád'at (16,87 %), do které spadají nelétavá mlád'ata vypadlá z hnízda a nedospělí nesamostatní jedinci. Pokud mládě z hnízda vypadne, je velká pravděpodobnost, že nepřežije. Proto je nutné ho co nejdříve navrátit zpět do hnízda. Díky činnosti záchranných stanic se takto zachrání desítky jedinců.

Třetím nejčastějším zraněním je fraktura končetin nebo křídla, která tvoří 15,66 % z celku. Tito dravci jsou často nacházeni na zemi, jelikož nejsou schopni letu. Příčina fraktury je mnohokrát neznáma.

U sokolů jsou prováděny odchytné akce (14,46 %). Jedná se o odchyt volně žijících dravců, kteří se zamotají do sítí či uvíznou v prostorech budovy. Zpravidla jsou do ZS převezeni sokoli z chovu, kteří jsou následně předáni zpět majiteli.

V dalších kategoriích se počet pohyboval jen v několika jednotkách přijatých jedinců.

Tabulka 16: Počty příjmů sokola stěhovavého v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Deponace	0	0,00 %
Infekce	0	0,00 %
Kadáver	2	2,41 %
Mlád'ata	15	18,07 %
Odchyt	12	14,46 %
Ostatní	0	0,00 %
Otrava	0	0,00 %
Převod	1	1,20 %
Výjezd	0	0,00 %
Vysílení	8	9,64 %
Zabavení	0	0,00 %
Zranění	45	54,22 %

Tabulka 17: Nejčastější příčiny příjmu sokola stěhovavého

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Náraz na překážku – pohmoždění, naražení	19	22,89 %
Mlád'ata	14	16,87 %
Fraktura končetin – neznámá příčina	13	15,66 %

U sokola stěhovavého je převažující kategorie vypuštění (viz Tabulka 18) s celkovým počtem 30 jedinců (36,14 %). Dále 22 dravců uhynulo na následky svých zranění (26,51 %). Sokol stěhovavý je velmi oblíbeným dravcem u chovatelů a sokolníků. Z tohoto důvodu bylo několik jedinců odchyceno a předáno zpět svému majiteli (předání – 14,46 %).

Do zbylých kategorií bylo přiřazeno pouze několik jedinců, kteří nemají na celkové hodnocení velký vliv.

Tabulka 18: Počty sokola stěhovavého v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022

Důvod vyřazení	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhleno na setiny)
Kadáver	5	6,02 %
Nepřijat	2	2,41 %
Předání	12	14,46 %
Úhyn, utracení	22	26,51 %
Únik	0	0,00 %
V držení	7	8,43 %
Vypuštění	30	36,14 %
Neznámé	5	6,02 %

4.3.5 Důvod příjmu a vyřazení luňáka červeného v letech 2017–2022

Z výsledků průzkumu (viz Tabulka 19) se hlavní příčinou příjmu luňáka červeného do záchranných stanic stalo zranění (50,60 %). V podrobnějším přehledu (viz Tabulka 20) patří mezi nejčastější případy náraz do elektrického vedení (16,87 %). V 14,46 % bylo nalezeno mládě luňáka červeného. Mnohokrát byla nalezena ohrožená hnízda s oplozenými vejci, nebo čerstvě vylíhlými mláďaty. Všichni přeživší jedinci byli předáni k adopci nebo po dosažení dospělosti vypuštění zpět do volné přírody.

Dalším důvodem se u deseti luňáků stalo vysílení či vyhladovění. To bylo způsobeno infekcí, zeslabením organismu či dlouhým hladověním, kvůli neschopnosti lovu.

V dalších kategoriích se počet pohyboval jen v několika jednotkách či desítkách přijatých jedinců.

Tabulka 19: Počty příjmů luňáka červeného v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Deponace	1	1,20 %
Infekce	0	0,00 %
Kadáver	2	2,41 %
Mlád'ata	12	14,46 %
Odchyt	2	2,41 %
Ostatní	3	3,61 %
Otrava	8	9,64 %
Převod	1	1,20 %
Výjezd	2	2,41 %
Vysílení	10	12,05 %
Zabavení	0	0,00 %
Zranění	42	50,60 %

Tabulka 20: Nejčastější příčiny příjmu luňáka červeného

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Elektrické zařízení – náraz, po- pálení	14	16,87 %
Mlád'ata	12	14,46 %
Vysílení, vyhladovění	10	12,05 %

Z provedeného výzkumu (viz Tabulka 21) je patrné, že nejčastější příčinou vyřazení je úhyn nebo utracení jedince (40,96 %). Téměř stejný počet jedinců (38,55 %) bylo ošetřeno a vypuštěno zpět do volné přírody. Devět jedinců bylo přijato do ZS na konci roku 2022, tudíž nebyl důvod vyřazení uveden.

Do zbylých kategorií bylo přiřazeno pouze několik jedinců, kteří nemají na celkové hodnocení velký vliv.

Tabulka 21: Počty luňáka červeného v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022

Důvod vyřazení	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhleno na setiny)
Kadáver	1	1,20 %
Nepřijat	3	3,61 %
Předání	2	2,41 %
Úhyn, utracení	34	40,96 %
Únik	0	0,00 %
V držení	2	2,41 %
Vypuštění	32	38,55 %
Neznámé	9	10,84 %

4.3.6 Důvod příjmu a vyřazení orla mořského v letech 2017–2022

Z celkového přehledu je viditelné, že největší podíl přijatých jedinců orla mořského tvoří zranění (40,74 % z celku) (viz Tabulka 22). Avšak pokud se podíváme na podrobnější přehled (viz Tabulka 23), tak je nejčastější příčinou příjmu otrava.

Orlí mořští se velmi často potýkají s otravou karbofuranem. Není znám přesný důvod toho, proč někteří lidé tuto nelegální činnost provozují. Mezi motivy můžeme zařadit prodej otrávených jedinců nebo otravy z důvodu ochrany majetku (pokud orel mořský

často loví chovanou drůbež či zvěř). Dodnes se neuzavřel žádný případ otravy. Počet otrav se každým rokem navyšuje.

Další příjmy tvoří mládřata (12,35 % z celku). Většinou se jedná o mládřata z ohrožených či zničených hnízd. Hnízda byla pravděpodobně zničena lidskou činností. Několik jedinců bylo nalezeno zesláblých. Po odchytu byli převezeni do záchranné stanice a po rekonvalescenci vypuštěni zpět do volné přírody.

Stejně množství jedinců (12,35 % z celku) bylo umístěno do kategorie Jiné – ostatní. Zde jsou zařazeni neobvyklé případy, které nelze zařadit do hlavních kategorií. Mohou sem patřit například stará pohmoždění nebo hnisavé rány.

V dalších kategoriích se počet pohyboval jen v několika jednotkách přijatých jedinců.

Tabulka 22: Počty příjmů orla mořského v jednotlivých kategoriích mezi lety 2017–2022

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhlo na setiny)
Deponace	1	1,23 %
Infekce	1	1,23 %
Kadáver	6	7,41 %
Mládřata	9	11,11 %
Odchyt	3	3,70 %
Ostatní	2	2,47 %
Otrava	11	13,58 %
Převod	2	2,47 %
Výjezd	7	8,64 %
Vysílení	6	7,41 %
Zabavení	0	0,00 %
Zranění	33	40,74 %

Tabulka 23: Nejčastější příčiny příjmu orla mořského

Důvod příjmu	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Otrava	11	13,58 %
Mládřata	10	12,35 %
Jiné – ostatní důvody	10	12,35 %

Ve výzkumu orla mořského (viz Tabulka 24) je nejčastějším důvodem vyřazení úhyn či utracení (34,57 %). Mnohokrát se jednalo o otravu karbofuranem. Úspěšně bylo vypuštěno do volné přírody 19 jedinců (23,46 %). Velké procento (13,58 %) tvořili již zahynulí jedinci a nepřijatí dravci, které se nepodařilo odchytit.

Do zbylých kategorií bylo přiřazeno pouze několik jedinců, kteří nemají na celkové hodnocení velký vliv.

Tabulka 24: Počty orla mořského v jednotlivých kategoriích důvodu vyřazení mezi lety 2017–2022

Důvod vyřazení	Počet jedinců	Procento z celku (zaokrouhлено na setiny)
Kadáver	11	13,58 %
Nepřijat	11	13,58 %
Předání	8	9,88 %
Úhyn, utracení	28	34,57 %
Únik	0	0,00 %
V držení	2	2,47 %
Vypuštění	19	23,46 %
Neznámé	2	2,47 %

4.4 Diskuse

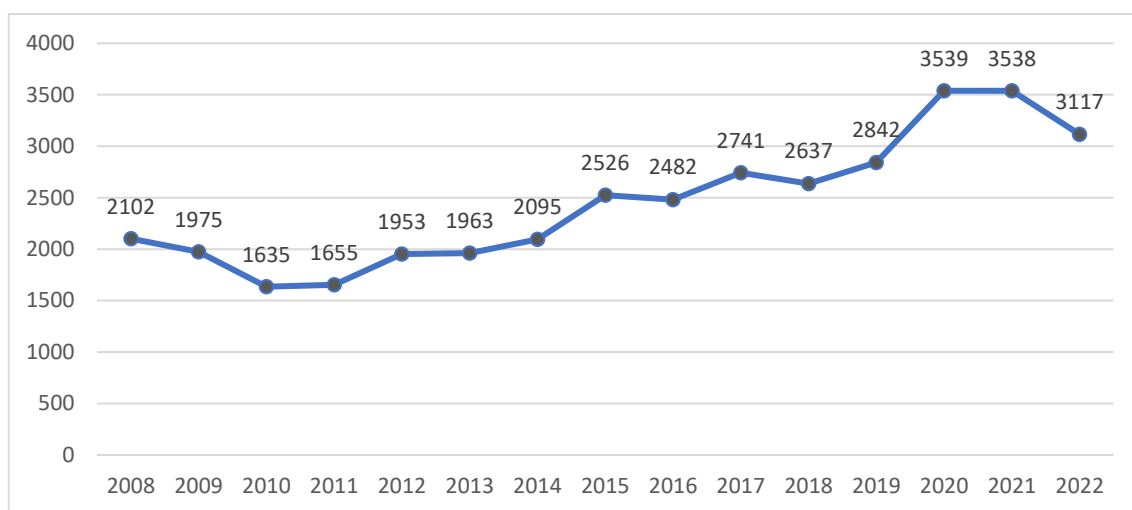
V závěrečné diskusi jsou porovnány výsledky z diplomové práce s názvem Časoprostorové souvislosti hlášení úhynu a zranění ptáků v záchranných stanicích ČR Bc. Davida Hromádka z roku 2018, na kterou tato práce částečně navazuje

V diplomové práci je uvedena kapitola zaměřující se na příjem dravců do záchranných stanic v letech 2008–2016. Jedná se o všechny druhy dravců bez rozlišení na zvláště ohrožené druhy. I přes to je možné tato data využít pro porovnání příjmů z dlouhodobého hlediska. V níže uvedené tabulce (viz Tabulka 25) jsou uvedeny počty přijatých dravců mezi lety 2008–2016 z diplomové práce, které jsou doplněny o aktuální data z evidence zvířat pro roky 2017–2022.

Tabulka 25: Počet přijatých dravců do ZS v letech 2008–2022

Rok	OC + ZOD
2008	2102
2009	1975
2010	1635
2011	1655
2012	1953
2013	1963
2014	2095
2015	2526
2016	2482
2017	2 741
2018	2 637
2019	2 842
2020	3 539
2021	3 538
2022	3 117

Data z tabulky byla přenesena do grafu pro výraznější porovnání (viz Graf 3). Z tohoto grafu je patrné, že trend v příjmu dravců se od roku 2008 neustále navyšuje. Z původních dat se počet nálezů vyšplhal z původních 2 000 jedinců ročně na téměř dvojnásobný počet.

Graf 3: Trend v počtu přijímaných dravců do ZS v letech 2008–2022

Tento jev může být způsoben mnoha vlivy. Z této práce je patrné, že většina příjmu je z důvodu zranění, které je způsobeno přímou či vedlejší lidskou činností. Rozšiřování kulturní krajiny tak představuje navyšující se riziko srážek dravců s dopravními prostředky, elektrickým vedením a dalšími kulturními stavbami. Pozitivně se však ve výzkumu projevuje zvyšování počtu záchranných stanic. Díky zmenšení území spadající pod danou stanicí je možné podnikat častější výjezdy a zachránit tak více živočichů. Stanice se také snaží o zvýšení povědomí o své práci, čímž podporují veřejnost ke spolupráci v záchranných operacích.

5 Závěr

Každoročně je do záchranných stanic přijato tisíce dravců, kteří potřebují odbornou lékařskou pomoc. Spadají sem také druhy, které jsou na území České republiky zvláště chráněny podle zákona 114/1992 Sb. Pro tyto dravce může každý úbytek v populaci vést až k vymření. Proto je nutné tyto druhy chránit a snažit se eliminovat rizika zranění, jež mohou vést až k úhynu jedince.

Rizika se však postupem let neustále zvyšují obzvláště působením antropogenních vlivů. Kulturní krajina zabírá mnohem větší územní rozložení, než tomu bylo v předešlých letech. Statistiky prokázaly, že mnohá zranění, kvůli kterým se dravci dostávají do ZS, jsou způsobeny především přímou nebo vedlejší lidskou činností.

Mezi zásadní hrozby patří fraktury zapříčiněné nárazem na překážku. Dravci se začínají přizpůsobovat synantropnímu životu, a proto se zvyšuje počet nárazů do budov, plotů nebo skleněných ploch. Rozšiřuje se také dopravní infrastruktura, čímž se v záchranných stanicích mnohokrát objevují dravci po srážce s dopravními prostředky.

Časté jsou úrazy způsobené elektrinou. Největším problémem jsou sloupy elektrického vedení.

Jako další důvody příjmu lez uvést výskyt vypadlých mláďat nebo vysílených a vyhladovělých jedinců.

U zvláště ohrožených druhů byly často evidovány otravy karbofuranem. Všechny prověřené nálezy byly předány Policii České republiky k prošetření, nikdy se však nepodařilo žádný případ uzavřít.

Všem přijatým dravcům byla v záchranných stanicích poskytnuta odborná lékařská péče. S jejich pomocí se z celkového počtu navrátí do přírody 30–50 %. Jedná se o tisíce zachráněných jedinců ročně, kteří by jinak pravděpodobně podlehli svým zraněním. Pro zvláště chráněné druhy (jako například u orla mořského) čítající na území ČR pouze pár stovek ptáků je záchrana každého jedince zásadní.

Výzkum této práce poukazuje na významnost záchranných stanic nejen při přímé záchraně zvláště ohrožených druhů dravců, ale také při výchovné činnosti v této sféře. Záchranné stanice se tak řadí mezi důležité organizace v oblasti ochrany přírody a krajiny České republiky.

6 Seznam použitých informačních zdrojů

ANDĚRA, Miloš a Jan SOVÁK, 2018. *Atlas fauny České republiky*. Vydání 1. Praha: Academia. Atlas. ISBN 978-80-200-2756-6.

Anon., 2022. Zvířecí pacienty můžete podpořit nákupem našich kalendářů nebo vykrajovátek – Lesy hl. m. Prahy. *Lesy hl. m. Prahy* [online]. [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://lhmp.cz/2022/11/25/zvireci-pacienty-muzete-podporit-nakupem-nasich-kalendaru-nebo-vykrajovatek/>

BELLMANN, Heiko a Jiří ŠMAHA, 2016. *Atlas živočichů: 1000 druhů a více než 1200 vyobrazení*. Vydání první. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-5161-5.

BURNIE, David, 2008. *Ptáci: obrazová encyklopedie ptáků celého světa*. V Praze: Knižní klub. ISBN 978-80-242-2235-6.

CAMPBELL, Neil A. a Jane B. REECE, 2006. *Biologie*. Vyd. 1. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-1178-9.

CEPAK, Jaroslav, Petr KLVANA, Jaroslav ŠKOPEK, Libor SCHRÖPFER, Miroslav JELÍNEK, David HOŘÁK, Jiří FORMÁNEK a Jan ZÁRYBNICKÝ, 2008. *Atlas migrace ptáků: České a Slovenské republiky = Czech and Slovak bird migration atlas*. Praha: Aventium. ISBN 978-80-86858-87-6.

Český svaz ochránců přírody: Centrální evidence živočichů přijatých Národní sítí záchranných stanic

ČIHAŘ, Jiří, ed., 2002. *Příroda v České a Slovenské republice*. 4. opravené a rozšířené vyd. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-0938-8.

DIERSCHKE, Volker a Jan ROBOVSKÝ, 2015. *Ptáci: nový průvodce přírodou*. Vyd. 2. Praha: Knižní klub. ISBN 978-80-242-4719-9.

DUNGEL, Jan, Karel HUDEC a Karel ŠTASTNÝ, 2021. *Atlas ptáků České a Slovenské republiky*. Vydání 3., přepracované a rozšířené. Praha: Academia. Atlas. ISBN 978-80-200-3189-1.

FOBAR, Rachel, 2019. What is the Convention on International Trade in Endangered Species? *Animals* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.nationalgeographic.com/animals/article/convention-on-international-trade-in-endangered-species>

FORSMAN, Dick, 2021. *Dravci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu: Určování v letu*. ISBN 978-80-7291-255-1.

GLASEROVÁ, Dominika, 2021. Záchraným stanicím chybí peníze, některé omezují péči. *Česká televize* [online]. [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3379868-zachrannym-stanicim-chybi-penize-nektere-omezuji-peci>

HORA, Jan, Zdeněk KUČERA, Michal NĚMEC a Eva VOJTĚCHOVSKÁ, 2018. *Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastí v letech 2011-2013*. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. Příroda, 38.

CHOBOT, Karel a Michal NĚMEC, 2017. *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci*. [online]. ISBN 978-80-88076-46-9. Dostupné z: https://portal.nature.cz/publik_syst/files/rl_obratlovci2017.pdf

KOLIBÁČ, Jiří, Karel HUDEC, Zdeněk LAŠTŮVKA a Milan PEŇÁZ, ed., 2019. *Příroda České republiky: průvodce faunou*. Druhé, upravené a doplněné vydání. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2993-5.

LEIMEROVÁ, MVDr. Jana, 2019. Parazitární onemocnění peří. *NOVÁ Exota Časopis pro chovatele ptactva*. ISSN 12136549.

MACHAR, Ivo a Linda DROBILOVÁ, 2012. *Ochrana přírody a krajiny v České republice vybrané aktuální problémy a možnosti jejich řešení I.díl*. 1. Ochrana přírody a krajiny v České republice, I. díl. ISBN 978-80-244-3041-6.

MEBS, Theodor, 2012. *Dravci Evropy biologie, početnost, ohrožení: pro každého, kdo chce dravce určit, poznat a chránit*. II. doplněné vydání. Líbeznice: Víkend. ISBN 978-80-7222-816-4.

MUSILOVÁ, Michala a Kateřina ČERVENKOVÁ, 2013. Osvěta a ekovýchova v záchraných stanicích na příkladu Záchrané stanice ČSOP Vlašim. *Ochrana přírody*. 2013(1), s. 26-28. ISSN 1210-258X.

NACHLINGEROVÁ, 2021. Tisková zpráva: Záchrané stanice v Ústeckém kraji | Ekologické centrum Most pro Krušnohoří. *Ekologické centrum Most pro Krušnohoří* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.ecmost.cz/ke-stazeni?id=71&action=detail>

NOVOTNÝ, L., A. HONZLOVÁ, P. ONDRÁČEK, O. VÁVRA, V. RACHAŘ a P. CHLOUPEK, 2003. Intoxikace zvířat karbofuranem. *Veterinářství* [online]. Dostupné z: <https://vetweb.cz/intoxikace-zvirat-karbofuranem/>

PĚŠOUT, Pavel, 2022. Stoletá historie zákonné úpravy ochrany přírody v České republice. *Ochrana přírody*. **2022**(3). ISSN 1210-258X.

PLESNÍK, Jan, Vladimír HANZAL a Lucie BREJŠKOVÁ, 2003. *Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Obratlovci*. [online]. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. ISBN 80-86064-33-6. Dostupné z: https://portal.nature.cz/publik_syst/files/RL_OP22_obrat.pdf

POLÁŠKOVÁ, Anna, 2011. *Úvod do ekologie a ochrany životního prostředí*. 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1927-9.

STREJČEK, Jaromír, Jarmila KUBÍKOVÁ a Jiří KRÍŽ, 1983. *Chráníme naši přírodu*. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

STÝBLO, Petr N. a Petr OREL, 2013. Národní síť záchranných stanic historie, současnost, výsledky. *Ochrana přírody*. **2013**(1), s. 9-13. ISSN 1210-258X.

ŠŤASTNÝ, Karel, Vladimír BEJČEK a Karel HUDEC, 2006. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice: 2001-2003*. Praha: Aventinum. ISBN 978-80-86858-19-7.

ŠŤASTNÝ, Karel, Vladimír BEJČEK, Ivan MIKULÁŠ a Tomáš. TELENSKÝ, 2021. *Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2014-2017*. 1. vydání. Praha: Aventinum. ISBN 978-80-7442-130-3.

ŠŤASTNÝ, Karel a Karel HUDEC, ed., 2016. *Ptáci =: Aves*. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: Academia. Fauna ČR, svazek 31. ISBN 978-80-200-2575-3.

ŠŤASTNÝ, Karel a Pavel PROCHÁZKA, 2017. *Dravci, sokoli & sovy*. Vydání první. Praha: Aventinum. Edice Artia. ISBN 978-80-7442-086-3.

THOMAS, Nancy J., D. Bruce HUNTER a Carter T. ATKINSON, ed., 2007. *Infectious diseases of wild birds*. Ames, Iowa: Blackwell Pub. ISBN 978-0-8138-2812-1.

TOWNSEND, Colin R., Michael BEGON a John L. HARPER, 2010. *Základy ekologie*. 1. české vyd. V Olomouci: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-2478-1.

VÁLEK, Petr a Kamil REPEŠ, 2022. *dichlordifenyiltrichloretan (DDT)* [online] [vid. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://arnika.org/toxicke-latky/databaze-latek/dichlordifenyiltrichloretan-ddt>

VAŠÁK, Pavel a Jan DUNGEL, 2005. *Lesní ptáci*. Vyd. 1. Praha: Aventinum. ISBN 978-80-86858-12-8.

VEPŘOVSKÁ, Jitka, 2022. Záchrané stanice trápí nedostatek financí. Spustily vánoční kampaň. *PRAŽSKÝ deník* [online]. [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://prazsky.denik.cz/zvireci-denik/jezisek-pro-zvirata-2022.html>

WWW.CITES.ORG, 2023. What is CITES? | CITES. *CITES* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://cites.org/eng/disc/what.php>

WWW.CSOP.CZ, 2016. *Výroční zpráva ČSOP 2015* [online]. ISBN 978-80-86770-52-9. Dostupné z: http://www.csop.cz/docs/up/vyrocní_zprava_csop_2015.pdf

WWW.CSOP.CZ, 2017. *Struktura ČSOP* [online]. B.m.: Český svaz ochránců přírody [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1060&m_id_old=1062

WWW.CSOP.CZ, 2019. *Historie ČSOP* [online]. B.m.: Český svaz ochránců přírody [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1062&m_id_old=1260

WWW.CSOP.CZ, 2022. *O ČSOP* [online]. B.m.: Český svaz ochránců přírody [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1001&m2_id=1260&m_id_old=1062

WWW.CSOP.CZ, ČSOP, 2009. *Začíná sněm ČSOP* [online]. B.m.: Český svaz ochránců přírody [vid. 2023-03-09]. Dostupné z: http://www.csop.cz/index.php?cis_menu=1&m1_id=1005&m2_id=1159&m_id_old=9051

WWW.EKOLIST.CZ, 2021. Zvířecí záchranáři nemají dost peněz, na provoz v roce 2022 shánějí desítky milionů. *Ekolist.cz* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/zpravy-zd/zvireci-zachranari-nemaji-dost-penez-na-provoz-v-roce-2022-shaneji-desitky-milionu>

WWW.IUCN.ORG, 2023. Biodiversity. *IUCN* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.iucn.org/our-work/biodiversity>

WWW.IUCNREDLIST.ORG, 2022a. IUCN Red List of Threatened Species: *Accipiter nisus*. *IUCN Red List of Threatened Species* [online]. [vid. 2023-05-24]. Dostupné z: <https://www.iucnredlist.org/es/species/22695624/166300043>

WWW.IUCNREDLIST.ORG, 2022b. IUCN Red List of Threatened Species: Circus aeruginosus. *IUCN Red List of Threatened Species* [online]. [vid. 2023-05-25]. Dostupné z: <https://www.iucnredlist.org/es/species/22695344/166297363>

WWW.IUCNREDLIST.ORG, 2022c. The IUCN Red List of Threatened Species - Northern Goshawk. *IUCN Red List of Threatened Species* [online] [vid. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://www.iucnredlist.org/species/22695683/198505113>

WWW.IUCNREDLIST.ORG, 2022d. The IUCN Red List of Threatened Species - Peregrine Falcon. *IUCN Red List of Threatened Species* [online] [vid. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.iucnredlist.org/species/45354964/206217909>

WWW.IUCNREDLIST.ORG, 2022e. The IUCN Red List of Threatened Species. *IUCN Red List of Threatened Species* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.iucnredlist.org/about/background-history>

WWW.JAROJAROMER.CZ, 2023. Věcným darem – ČSOP JARO Jaroměř. *JARO Jaroměř* [online]. [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.jarojaromer.cz/vecnym-darem-2/>

WWW.KR-STREDOCESKY.CZ, 2014. *Druhová ochrana a evidence živočichů | Životní prostředí* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/zivotni-prostredi/priroda-druhova>

WWW.KR-STREDOCESKY.CZ, 2023. *Záchranné stanice pro handicapované živočichy | Životní prostředí* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/zivotni-prostredi/zivocichove-stanice>

WWW.MZP.CZ, 2016. Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN). *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/mezinarodni_svaz_ochrany_prirody

WWW.MZP.CZ, 2020. CITES. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/cites_obchod_ohrozenymi_druhy

WWW.MZP.CZ, 2023a. Databáze záchranných stanic pro handicapované živočichy. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/Aplikace/rzc.nsf/index.xsp>

WWW.MZP.CZ, 2023b. Miliony pomohou záchranným stanicím a centrům CITES i farmářům na ochranu stád před vlky. Operační program Životní prostředí vyhlašuje novou výzvu. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.mzp.cz/cz/operacni-program-zivotni-prostredi-vyhlasuje-novou-vyzvu>

z: https://www.mzp.cz/news_20230125_Miliony-pomohou-zachrannym-stanicim-a-centrum-CITES-i-farmarum-na-ochranu-stad-pred-vlky

WWW.MZP.CZ, 2023c. Natura 2000. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/natura_2000

WWW.MZP.CZ, 2023d. *Natura 2000* [online]. 2023. Dostupné z: [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/natura_definice/\\$FILE/ODOIMZ_NATURA2000_20221206.002.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/natura_definice/$FILE/ODOIMZ_NATURA2000_20221206.002.pdf)

WWW.MZP.CZ, 2023e. Obecná ochrana přírody a krajiny. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/obecna_ochrana_prirody_krajiny

WWW.MZP.CZ, 2023f. Ochrana druhů. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ochrana_druhu

WWW.MZP.CZ, 2023g. Zvláště chráněné druhy. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/zvlaste_chranene_druhy

WWW.MZP.CZ, MŽP, 2022. Vyhlášení NP Křivoklátsko. *Ministerstvo životního prostředí* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/vyhlasovani_np_krivoklatsko

WWW.NATURE.CZ, 2023a. Členství v mezinárodních organizacích. *AOPK ČR* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://nature.cz/clenstvi-v-mezinarodnich-organizacich>

WWW.NATURE.CZ, 2023b. Mezinárodní úmluvy. *AOPK ČR* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://nature.cz/mezinarodni-umluvy>

WWW.NATURE.CZ, 2023c. Natura 2000. *AOPK ČR* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://nature.cz/natura-2000>

WWW.NATURE.CZ, 2023d. O nás. *AOPK ČR* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.nature.cz/o-nas>

WWW.NATURE.CZ, 2023e. Ochrana druhů. *AOPK ČR* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.nature.cz>

WWW.PORTAL.NATURE.CZ, 2023. *Portál AOPK ČR* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: https://portal.nature.cz/publik_syst/ctihtmlpage.php?what=1264

WWW.VETERINARNI-KLINIKA.EU, 2023. *Článek - Užitečné rady - dravci - Veterinární klinika* [online] [vid. 2023-05-31]. Dostupné z: <http://www.veterinarni-klinika.eu/clanek-uzitecne-rady-dravci/>

WWW.ZACHRANEPROGRAMY.CZ, 2023a. *Záchranné programy* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.zachraneprogramy.cz/>

WWW.ZACHRANEPROGRAMY.CZ, 2023b. *Záchranné programy (Živočichové)* [online] [vid. 2023-02-25]. Dostupné z: <https://www.zachraneprogramy.cz/zivocichove/>

WWW.ZVIREVNOUZI.CZ, 2018a. *O nás. Záchranné stanice* [online]. [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.zvirevnouzi.cz/o-nas/>

WWW.ZVIREVNOUZI.CZ, 2018b. *Záchranné stanice. Zvíře v nouzi - Záchranné stanice* [online] [vid. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.zvirevnouzi.cz/zachranne-stanice/>

ZAJONCOVÁ, Dana, 2004. *TIS - Svaz pro ochranu přírody, krajiny a lidí. Dobrovolná ochrana přírody v období totality*. [online]. B.m.: Univerzita Pardubice [vid. 2023-02-21]. ISBN 978-80-7194-697-7. Dostupné z: <https://www.muni.cz/vyzkum/publikace/592472>

Obrázek krahujec obecný – informační materiál (viz Příloha 1):

JINDRA, Jan. *Accipiter nisus – krahujec obecný, samec* [online]. Dostupné z: <https://www.biolib.cz/cz/image/id76820/>

Obrázek jestřáb lesní – informační materiál (viz Příloha 1):

IZDNY, Petr. *Jestřáb lesní* [online]. Dostupné z: <https://cesti-dravci.estranky.cz/img/articles/4.jpg>

Obrázek el. vedení – informační materiál (viz Příloha 2) – inspirováno:

TVERDOKHLIBOV, Sergii. *Energy and technology electrical post by the road with power line cables, transformers sky providing copy space*. [online]. Dostupné z: <https://www.alamy.com/energy-and-technology-electrical-post-by-the-road-with-power-line-cables-transformers-sky-providing-copy-space-image340902082.html>

Obrázek hnízdo – informační materiál (viz Příloha 1, Příloha 2) – inspirováno:

KRIUCHENKO, Maryna. *Hnízdo Royalty-free Stock vektory* [online]. Dostupné

z: <https://create.vista.com/cs/vectors/hn%C3%ADzdo/>

Obrázek lebka – informační materiál (viz Příloha 2) – inspirováno:

Anon. *skull and crossbones sign* [online]. Dostupné z: <https://vectorlogo4u.com/skull-and-crossbones-sign-svg/>

Obrázek luňák červený – informační materiál (viz Příloha 2):

STRATIL, Jakub. *Luňák červený* [online]. Dostupné z: https://www.photopost.cz/foto/462689.htm?kom_show=1&ord=1&kat=12&aut=0

Obrázek moták pochop – informační materiál (viz Příloha 1):

KRZESLAK, Piotr. *Moták pochop* [online]. Dostupné z: <https://www.cojeco.cz/motak>

Obrázek náraz – informační materiál (viz Příloha 1, Příloha 2) – inspirováno:

SOLOVEVA, Svetlana. *Stock ilustrace Vektorový bežešvý vzor ručně kresleného čmáranice skica divoké dravce ptáků* [online]. Dostupné z: <https://www.istockphoto.com/cs/vektor/vektorov%C3%BD-beze%C5%A1v%C3%BD-vzor-ru%C4%8Dn%C4%9B-kreslen%C3%A9ho-%C4%8Dm%C3%A1ranice-skica-divok%C3%A9-dravce-pt%C3%A1k%C5%AF-gm1312366651-401201929>

Obrázek orel mořský – informační materiál (viz Příloha 2):

PROSICKÝ, Ondřej. *Orel mořský* [online]. Dostupné z: <https://www.lesaktualne.cz/ornitologove-napocitali-v-jiznich-cechach-rovnou-stovku-orlu-morskych/>

Obrázek ryba – informační materiál (viz Příloha 1, Příloha 2) – inspirováno:

Anon. *Ryba* [online]. Dostupné z: <https://www.pngegg.com/cs/png-vibtk>

Obrázek síť – informační materiál (viz Příloha 2) – inspirováno:

SOLOVEVA, Svetlana. *Stock ilustrace Vektorový bežešvý vzor ručně kresleného čmáranice skica divoké dravce ptáků* [online]. Dostupné z: <https://www.istockphoto.com/cs/vektor/vektorov%C3%BD->

beze% C5% A1 v% C3% BD- vzor- ru% C4% 8Dn% C4% 9B-
kreslen% C3% A9 ho- % C4% 8Dm% C3% A1 ranice- skica- divok% C3% A9- dravce-
pt% C3% A1 k% C5% AF- gm1312366651-401201929

Obrázek sokol stěhovavý – informační materiál (viz Příloha 2):

Anon. *Sokol stěhovavý* [online]. Dostupné z: <https://www.ifauna.cz/okrasne-ptactvo-atlas/sokol-stehovavy/>

Obrázek vlak – informační materiál (viz Příloha 1) – inspirováno:

LAUDISENO. *Stock ilustrace Izolovaný kreslený vlak* [online]. Dostupné z: <https://www.istockphoto.com/cs/vektor/izolovan% C3% BD- kreslen% C3% BD- vlak- gm1143641272-307196001>

Obrázek zlomená kost – informační materiál (viz Příloha 1, Příloha 2) – inspirováno:

DUBOV, Taras. *Stock ilustrace Zlomenina kosti. Trauma na těle. Praskliny a třísky. Nebezpečná situace a zranění.* [online]. Dostupné z: <https://www.istockphoto.com/cs/vektor/zlomenina-kosti-trauma-na-t% C4% 9Ble- praskliny-a-t% C5% 99% C3% ADsky- nebezpe% C4% 8Dn% C3% A1- situace-a- zran% C4% 9Bn% C3% AD- gm1301699570-393665393>

7 Přílohy

Příloha 1: Ukázka informačního materiálu – strana 1	92
Příloha 2: Ukázka informačního materiálu – strana 2	93
Příloha 3: Seznam záchranných stanic pod správou NSZS a jejich územní rozdělení – část 1/2	94
Příloha 4: Seznam záchranných stanic pod správou NSZS a jejich územní rozdělení – část 2/2	95
Příloha 5: Seznam otázek k rozhovoru/dotazník	96

KRAHUJEC OBECNÝ

S ČÍM SE NEJVÍCE POTÝKÁME:

- NÁRAZ NA PŘEKÁŽKU
- FRAKTURY KONČETIN
- SRÁŽKA S DOPRAVOU

SILNĚ OHROŽENÝ

JESTŘÁB LESNÍ

S ČÍM SE NEJVÍCE POTÝKÁME:

- NÁRAZ NA PŘEKÁŽKU
- FRAKTURY KONČETIN
- VYHLADOVĚNÍ VYSÍLENÍ

OHROŽENÝ

MOTÁK POCHOP

S ČÍM SE NEJVÍCE POTÝKÁME:

- FRAKTURY KONČETIN
- VYPADLÁ MLÁĎATA
- SRÁŽKA S DOPRAVOU

OHROŽENÝ

SOKOL STĚHOVAVÝ

S ČÍM SE NEJVÍCE POTÝKÁME:

NÁRAZ NA
PŘEKÁŽKU

FRAKTURY
KONČETIN

VYPADLÁ
MLÁĐATA

KRITICKY OHROŽENÝ

LUŇÁK ČERVENÝ

S ČÍM SE NEJVÍCE POTÝKÁME:

POPÁLENÍ EL.
PROUDEM

VYPADLÁ
MLÁĐATA

VYHLADOVĚNÍ
VYSÍLENÍ

KRITICKY OHROŽENÝ

OREL MOŘSKÝ

S ČÍM SE NEJVÍCE POTÝKÁME:

OTRAVA

VYPADLÁ
MLÁĐATA

ZACHYCENÍ
V SÍTI

KRITICKY OHROŽENÝ

Priloha 3: Seznam zachranných stanic pod správou NSZS a jejich územní rozdělení – část 1/2

Číslo na mapě (Obrázek 1)	Název zachranné stanice - provozovatel	Ulice	Město/obec	Území působnosti
1	ARCHA - Centrum pro zvířata v nouzi při ZOO Liberec	Ostašovská 570	Liberec 11, 460 11	Frydlant, Liberec, Jablonec nad Nisou, Tanvald (bez území NP Krkonoše a jeho ochranného pásma), Turnov, Železný Brod
2	Bartošovice - ČSOP ZO 70/02 Nový Jičín	Bartošovice 146	Bartošovice, 742 54	Bilovec, Bohumín, Bystrý pod Hostynem, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frydek-Místek, Frydlant nad Ostravou, Havířov, Hlučín, Hranice, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Kravaře, Krnov, Nový Jičín, Odry, Opava, Orlová, Ostrava, Rožnov pod Radhoštěm, Trinec, Valašské Meziříčí, Vítkov, Vsetín
3	Bor u Skutče - Zachranná stanice a skocentrum Pastěka - ČSOP ZO 44/03 Novohradka	Bor u Skutče 47	Proseč, 539 44	Hlinsko, Holice, Chrudim, Králupy, Litomyšl, Nové Město na Moravě, Pardubice, Polička, Přelouč, Ústí nad Orlicí, Velké Meziříčí, Vysoké Mýto, Žamberk, Žďár nad Sázavou
4	Brandýsek u Kladna - AVES o.s	Brandýsek Olsany 248	Brandýsek, 273 41	Kladno, Kralupy nad Vltavou, Mělník, Neratovice, Rakovník, Slaný
5	Brno - Ptáci centrum o.p.s.	Štěpánská 4B	Brno, 602 00	Brno, Slapanice
6	Brno - ZOO Brno a stanice zájmových činností, p.o.	U zoologické zahrady 46	Brno, 6500	Kuřim, Rostice
7	Bublava - Drossera, Sdružení ochrany přírody a krajiny o.s.	Bublava 225/2	Bublava, 358 01	Karlovy Vary, Kraslice, Sokolov
8	Buchlovice - ČSOP ZO 63/03 Buchlovice	Kostelní 403	Buchlovice, 687 08	Hodonín, Holešov, Kroměříž, Kyjov, Luhačovice, Otrokovice, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Valašské Klobouky, Veselí nad Moravou, Vizovice, Zlín
9	Centrum ochrany fauny ČR Hrachov - Ochrana fauny České republiky o.s.	Hrachov 13	Hrachov, 262 56	Dobruška, Příbram, Sedlčany, Soběslav, Tábor, Vočice
10	Dolní Týnec u Litoměřic - ČSOP ZO 37/11 Falco	Dolní Týnec 39	Třebušín, 412 01	Bilina, Česká Lipa, Děčín, Litoměřice, Litvínov, Louny, Lovosice, Nový Bor, Roudnice nad Labem, Rumburk, Teplice, Ústí nad Labem, Varnsdorf, Zatec
11	Jaroměř - ČSOP ZO 46/04 JARO Jaroměř	Legionářská 45	Jaroměř, 551 01	Broumov, Dobruška, Dvůr Králové nad Labem, Hořice v Podkrkonoší (východně od obce Ostrožná, Nové Smrkovice, Svlavův Újezd včetně těchto obcí), Hradec Králové (částecně, východně od obcí Lodín, Nechanice, Boharyně, Roudnice, Svojetka a Osíčky včetně těchto obcí), Jaroměř, Jičín (částecně, východně od obce Chocet a Mlážovice včetně těchto obcí), Jilemnice, Kostelec nad Orlicí, Náchod, Nová Paka, Nové Město nad Metují, Rychnov nad Kněžnou, Semily (částecně), Trutnov, Vrchlabí (bez území NP Krkonoše a jeho ochranného pásma)
12	Němčice nad Hanou - ČSOP ZO 61/06 Haná	Komenského nám. 38	Němčice nad Hanou, 798 27	Bačovice, Koniče, Prostějov, Slavkov u Brna, Vyskov
13	Nová Ves u Písku - ČSOP ZO 18/02 Makov	Nová Ves 10	Písek, 397 01	Blatná, Mlévsko, Písek, Strakonice, Vodňany
14	Ostrovský Macík, z.s.	Horní Žďár 50	Ostrov, 363 01	Ostrov
15	Přez - Dobrovolný ekologický spolek - Ochrana ptactva o.s.	Zábrská 75	Pízen, 312 00	Domazlice, Horšovský Týn, Kralovice, Nýřany, Přez
16	Podkráňoborský zoopark Chomutov, p.o.	Přemyslova 259	Chomutov, 430 01	Chomutov, Kadaň, Podbořany, Most
17	Praha 8 - Lesy hl. m. Prahy, p.o.	K Zahradnictví 582	Praha 8 - 182 00	Hlavní město Praha
18	Přerov - ORNIS - Muzeum Komenského v Přerově, p.o.	Bezněbova 10	Přerov, 750 02	Lipník nad Bečvou, Přerov
19	Rokycany - ČSOP ZO 29/01 Rokycany	Svermova 748/II	Rokycany, 337 01	Beroun, Hořovice, Rokycany
20	Ruda nad Moravou - ČSOP ZO 75/18 Šumperk	Na Vyhliče 38	Ruda nad Moravou, 789 63	Jeseník, Šumperk, Záhřeb
21	Spálené Poříčí - ČSOP ZO 27/04 Spálené Poříčí	Přezská 55	Spálené Poříčí, 335 61	Blovice, Horažďovice, Klatovy, Nepomuk, Přestice, Stod, Sušice

Příloha 4: Seznam záchranných stanic pod správou NSZS a jejich územní rozdělení – část 2/2

Číslo na mapě (Obrázek 1)	Název záchranné stanice - provozovatel	Ulice	Město/obec	Území působnosti
22	Stanice Pavlov, o.p.s.	Pavlov 54	Ledeč nad Sázavou, 584 01	Havlíčkův Brod, Chotěboř, Jihlava, Moravské Budějovice, Náměšť nad Oslavou, Světlá nad Sázavou, Telč, Třebíč
23	Stanice pro dravé ptáky Rajhrad o.s.	Masarykova 124	Rajhrad, 664 61	Břeclav, Ivančice, Hustopeče, Mikulov, Moravský Krumlov, Pohodnice, Znojmo, Znojmo, Znojmo
24	Stránské - ČSOP ZO 67/07 Sovinecko	Stránské 55	Brátdlčíná, 793 51	Bruntál, Litovel, Mohelnice, Olomouc, Rýmařov, Šternberk, Uničov
25	Studánka u Tachova - ČSOP ZO 31/07 Tachovský ornitologický spolek	Studánka 1	Tachov, 347 01	Mariánské Lázně, Stribro, Tachov
26	Vendolí - ČSOP ZO 50/10 Zelené Vendolí	Vendolí 42	Vendolí, 569 14	Blansko, Boskovice, Bysčice nad Pernštejnem, Česká Třebová, Lanškroun, Moravská Třebová, Svitavy, Tišnov
27	Vimperk - Správa NP a CHKO Šumava	1 máje 260	Vimperk, 385 01	Vimperk, Prácheň, území NP Šumava
28	Vlašim - ČSOP ZO 02/09 Vlašim	Přátelkova 264	Vlašim, 258 01	Benešov, Čáslav, Humpolec, Kutná Hora, Pacov, Pelhřimov, Říčany, Vlašim
29	Vrchlabí - Správa Krkonošského národního parku (KRNAP)	Dobrovského 3	Vrchlabí, 543 01	na území KRNAP a jeho ochranného pásma (části orp Tanvald, Semily, Jilemnice, Vrchlabí, Trutnov)
30	Záchranná stanice Huslík	Na Zálesí 1473	Poděbrady, 290 01	Brandýs n.L., S.Boleslav, Český Brod, Hořice v Podkrkonoší (částecně, západně od obcí Ostrožná, Nové Smrkovice, Sylvářík Újezd mimo tyto obce), Hradec Králové (částecně, západně od obcí Lodiň, Nechanice, Boharyně, Roudnice, Sýrováňka a Osičky mimo tyto obce), Jičín (částecně, západně od obcí Chotěč a Mlázovice mimo tyto obce), Kolín, Lysá nad Labem, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Nový Bydžov, Nymburk, Poděbrady
31	Záchranná stanice Třeboň - Český nadační fond pro vydru	Jateční 311	Třeboň, 379 01	Dačice, Jindřichův Hradec, Třeboň
32	Záchranná stanice u NPR SOOS - Městské muzeum Františkovy Lázně, p.o.	Kateřina 39	Skalná, 351 34	As, Cheb
33	Zoologická zahrada Hluboká nad Vltavou, p.o.	Temelín 28	Temelín, 373 01	České Budějovice, Český Krumlov, Dačice, Jindřichův Hradec, Kaplice, Tihovec, Týn nad Vltavou
34	ZS Velký Chlumec	Velký Chlumec 71	Hostomice pod Brdy, 267 24	Černošice

Otázky k rozhovoru

1. Jaké zvláště ohrožené druhy ptáků se k Vám do stanice nejvíce dostávají?
2. Uveďte nejčastější příčinu pobytu těchto ptáků ve Vaší záchranné stanici (například srážka s autem, popálení el. proudem, nález mlád'at...).
3. Kolik těchto jedinců se k Vám do stanice dostává každý rok?
4. Popište prosím proces rekonvalescence a následného vypuštění do volné přírody zachráněných jedinců.
5. V kolika případech se podaří opět navrátit zraněné zvíře do volné přírody?
6. Máte projekty na ochranu zvláště ohrožených druhů ptáků? Mohl/a byste je krátce popsat?